

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM MÜFETTİŞLERİNİN DENETİM
DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN ALGI VE
BEKLENTİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Erkan KAVAS

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Metin YAŞAR

Denizli, 2005

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu çalışma, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı'nda jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN

Jüri Başkanı

Jüri-Danışman

Yrd. Doç. Dr. Metin YAŞAR

Jüri

Yrd. Doç. Dr. Meral URAS

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ...../...../.....
Tarih ve ...../..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Nazım Kadri EKİNCİ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırmada, ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentileri incelenmiştir.

Araştırmanın örneklemini, Denizli Merkez ilköğretim okullarında görev yapan 604 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen ‘İlköğretim Müfettişlerinin Denetim Davranışlarına İlişkin Öğretmen Algı ve Beklentileri Anketi’ kullanılmıştır. Ayrıca öğretmene ait kişisel bilgiler, ‘Kişisel Bilgi Formu’ ile toplanmıştır.

Veriler ‘SPSS 10.0 for Windows’ kullanılarak ‘t-test’ ve ‘one-way ANOVA’ ile analiz edilmiştir. Bulgulara göre, ilköğretimde görev yapan öğretmenler ankette yer alan, müfettişlerin denetim davranışlarının ‘ara sıra’ düzeyinde gösterildiği, aynı davranışlara ilişkin beklentilerin ise ‘her zaman’ düzeyinde olduğu bulunmuştur.

Öğretmenlerin ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin algı ve beklentileri ile cinsiyet, mesleki kıdem ve branş değişkenleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentileri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Araştırmada elde edilen bulgular, yorumlanmış, eğitimcilere ve eğitim denetimi alanında çalışma yapan araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim, İlköğretim Müfettişi, Denetim Davranışları.

ABSTRACT

In this research, teachers' perceptions and expectations regarding supervisory behavior of elementary school supervisors have been examined.

The sample of the research consists of 604 teachers working for elementary schools in Denizli. In order to collect the data, "Teachers' Perception and Expectations Questionnaire about Supervisory Behaviors of Elementary School supervisors" was used. As for demographic information, "Personal Information Form" was used.

In order to analyze the data collected, the SPSS (Statistical Package for the Social Science) was used. On the data, "t-test" and "one-way analysis of variance" techniques have been applied. According to the findings reached, teachers stated that the supervisors have "occasionally" shown the supervisory behaviors indicated on the scale; however, teachers also stated that they have "always" expected those supervisory behaviors from the supervisors.

It has been found that teacher perception and expectation do not significantly relate to their background variables of seniority and branch. Yet, results show that, regarding supervisors' supervision behaviors, perception significantly relates to expectation. The findings obtained have been interpreted, and some solutions have been proposed for the researchers working in the field of educational supervision.

Key Words: Elementary Education, Elementary School Supervisors, Supervision Behaviors.

III

	<u>Sayfa No</u>
ÖZET	I
ABSTRACT	II
İÇİNDEKİLER	III
TABLolar LİSTESİ	V
ŞEKİL LİSTESİ	VII
ÖNSÖZ	VIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM PROBLEM DURUMU

1.1. Problem Durumu	2
1.1.1. Denetim	3
1.1.2. Türk Eğitim Sistemi'nde denetimin tarihsel gelişimi	5
1.1.3. Denetimin amaçları	5
1.1.4. Denetimin ilkeleri	6
1.1.5. Denetim çeşitleri	7
1.1.6. Müfettişin görevleri	9
1.1.7. Müfettişin davranış ve rolleri	11
1.1.8. Denetim liderliği	14
1.1.9. Öğretmen denetiminde dikkat edilecek hususlar	16
1.1.10. Öğretmenlerin algı ve beklentileri	17
1.2. Problem Cümlesi	19
1.3. Alt Problemler	19
1.4. Araştırmanın Amacı	20
1.5. Araştırmanın Önemi	20
1.6. Sayıtlılar	20
1.7. Sınırlılıklar	20
1.8. Tanımlar	21

İKİNCİ BÖLÜM İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi	28
3.2. Evren ve Örneklem	28
3.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Verilerin Toplanması	29
3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	35
3.5. Öğretmenlere İlişkin Genel Bilgiler	36

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE YORUM

4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum	38
4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum	54
4.2.1. Cinsiyet değişkeni	54
4.2.2. Kıdem değişkeni	55

IV

4.2.3. Branş değişkeni.....	56
4.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	56
4.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	69
4.4.1. Cinsiyet değişkeni.....	69
4.4.2. Kıdem değişkeni.....	70
4.4.3. Branş değişkeni.....	71
4.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	71

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç.....	73
Öneriler.....	74
Uygulamaya ilişkin öneriler.....	74
Araştırmaya ilişkin öneriler.....	74

KAYNAKLAR.....	76
----------------	----

EKLER.....	79
------------	----

Ek 1:Anketin Uygulanmasına İlişkin Milli Eğitim Müdürlüğünden Alınan İzin Belgeleri

Ek 2: İlköğretim Müfettişlerinin Denetim Davranışlarına İlişkin Öğretmen Algı ve Beklentileri Veri Toplama Anketi

Ek 3: İlköğretim Müfettişlerinin Denetim Davranışlarına İlişkin Öğretmen Algı ve Beklentilerinin karşılaştırılması.

ÖZGEÇMİŞ.....	85
---------------	----

TABLULAR DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 3.1. Okullarda uygulanan ve geçerli anketler	29
Tablo 3.2. Anket maddelerinde yer alan beşli derecelendirme seçenekleri.....	30
Tablo 3.3. Ölçekte yer alan algılara ilişkin maddelere ait özdeğerler.....	30
Tablo 3.4. Ölçekte yer alan beklentilere ilişkin maddelere ait özdeğerler.....	32
Tablo 3.5. Geliştirilen ölçeğin bütünü için güvenilirlik katsayıları.	33
Tablo 3.6. İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentileri anketi geri dönüş ve değerlendirme oranlarına göre dağılımları.....	34
Tablo 3.7. İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentileri anketinde maddelere katılma derecelerine ilişkin aralık değerlerinin sınırları	35
Tablo 3.8. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımı.	36
Tablo 3.9. Öğretmenlerin kıdemlerine göre dağılımı.....	36
Tablo 3.10 Öğretmenlerin branşlarına göre dağılımı	37
Tablo 4.1. İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmen algılarının dereceleri ve katılma yüzdeleri.	38
Tablo 4.2. İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algılarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması	54
Tablo 4.3 Öğretmenlerin kıdemlerine göre istatistiksel dağılımları..	55
Tablo 4.4. Öğretmenlerin ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin algıları ile kıdem değişkeni arasındaki fark	55
Tablo 4.5. İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algılarının branş değişkenine göre karşılaştırılması.	56
Tablo 4.6. İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmen beklenti dereceleri ve katılma yüzdeleri	57
Tablo 4.7. İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları	

denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin beklentilerinin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması	69
Tablo 4.8. Öğretmenlerin kıdemlerine göre istatistiksel dağılımları	70
Tablo 4.9. Öğretmenlerin ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin beklentileri ile kıdem değişkeni arasındaki fark.	70
Tablo 4.10. İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin beklentilerinin branş değişkenine göre karşılaştırılması	71
Tablo 4.11. İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentilerinin farklılığı.....	72

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 3.1. Ölçekte yer alan algılara ilişkin maddelerin özdeğerleri	31
Şekil 3.2. Ölçekte yer alan beklentilere ilişkin maddelerin özdeğerleri	33

ÖNSÖZ

Eğitim alanında yapılan denetimin amacı, öğretmenlerin mesleki olarak yetişmelerine katkıda bulunmak ve onlara rehberlik etmektir. Bunun sonucunda eğitim ve öğretimdeki başarı düzeyinin artması da sağlanmış olacaktır. Müfettişlerin üstlendikleri rol ve görevlerdeki yeterliklerinin artırılması, öğretmenlerin geliştirilmesini olumlu yönde etkileyecektir.

Bu araştırmada, ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklenti dereceleri bulunmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın her aşamasında büyük bir sabır ve anlayışla bana destek olan, değerli görüş ve önerileriyle beni yönlendiren tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Metin YAŞAR' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bilgisi ve deneyimleri ile araştırmaya katkıda bulunan yüksek lisans hocam Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN' e ve Yrd. Doç Dr. Ramazan BAŞTÜRK' e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Değerli bilgilerini bana aktaran, bu araştırmanın oluşmasında her zaman katkılarını gördüğüm yüksek lisans hocalarım Yrd. Doç Dr. Meral URAS' a, Yrd. Doç Dr. Muammer KUNT' a, Yrd. Doç Dr. Ali Rıza ERDEM' e ve araştırmaya katılmayı kabul eden tüm meslektaşlarıma şükranlarımı sunarım.

Son olarak, her zaman yanımda olan aileme gösterdikleri sabır, ilgi ve destek nedeniyle teşekkür ederim.

Erkan KAVAS

GİRİŞ

Denetim, belirlenen amaçlara ulaşabilmek için her örgütte uygulanması gereken bir yönetim sürecidir. Eğitim alanında yapılan denetimin öncelikli amacı öğretmenlerin mesleki olarak yetişmelerine katkıda bulunmak, onlara rehberlik etmek ve bunun sonucunda eğitimdeki başarı düzeyinin artmasını sağlamaktır. Bu durumda müfettişlerin üstlendikleri rol ve görevlerdeki yeterliklerinin artırılmasının öğretmenlerin geliştirilmesini olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir.

Bu araştırmada ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklenti dereceleri bulunmaya çalışılmıştır.

Araştırmaya, ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarının öğretmenlerce nasıl algılandığı, algılanan bu davranışlara ilişkin öğretmen beklentilerinin neler olduğunu belirlemek, karşılaşılan sorunların giderilmesi için çözüm yolları önermek ve denetim etkinliği hizmetin kalitesinin artırılmasına yardımcı olmak amacıyla başlanmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde, denetim hakkında genel bilgiler verildikten sonra ilköğretim müfettişlerinin denetim etkinliklerinde oynaması gereken roller ile görev ve yetkileri anlatılmıştır. Problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıltılar, sınırlılıklar ve tanımlar bu bölümde verilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde, Türk Eğitim Sistemi'nde denetim etkinliklerini konu edinen araştırmalardan bazılarına yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise araştırmanın yöntemi, evren, örneklem, veri toplama yöntemi, veri toplama aracı, veri toplama aracının geliştirilmesi, veri toplama aracının uygulanması ve verilerin analizi aşamalarında yapılan çalışmalara ilişkin bilgiler verilmektedir.

Araştırmanın dördüncü bölümünde, araştırma sonucu ulaşılan bulgular ve yorumları verilmektedir. En son bölümde ulaşılan sonuçlar, uygulamaya ve araştırmaya ilişkin öneriler yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

PROBLEM DURUMU

Bu bölümde, problemin kuramsal temelleri üzerinde durulmuş ve ilköğretim okulları müfettişlerinin denetim davranışlarına açıklık getirilmeye çalışılarak, problem durumu, araştırmanın amacı, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın önemi, sayıtlılar, sınırlılıklar ve tanımlar verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Eğitim, yaşam biçimi ve düzeyi ne olursa olsun, herkes için bir zorunluluktur. Eğitimin yalnızca sistemli ve örgütlü çabalar olarak düşünülmemesi, davranış kazanma ve değiştirme ile ilgili her oluşumun, eğitim oluşumu içinde olduğunun gözetilmesi gerekir.Yöneticiler ve öğretmenler amaçları gerçekleştirmek için sistemdeki kaynaklara yön verir ve onları kullanırlar. Bu görevlerin yönetici ve öğretmenlere yüklediği sorumluluklar, yönetici ve öğretmen yeterliliği sorununu gündeme getirir. Yönetimsel kararların uygulama boyutundaki görüntülerinin elde edilmesi, eksikliklerin giderilmesi, yanlışlıkların düzeltilmesi, karar ve uygulamaların geliştirilmesi denetimi zorunlu kılar (Başar,2000:1-4).

Eğitim sisteminde denetim ile, planlar doğrultusunda alınan kararlarla uygulamaya konulan eğitim programının ne ölçüde başarıya ulaştığı saptanır. Bu anlamda denetim, ne yaptığımızı, hedeflere ne derece ulaştığımızı, mevcut durumumuzu belirlemeye yarar. Ulaşmak istediğimiz hedefler ile şu anda bulunan yer arasındaki ilişkiler belirlenir. Sapmalar söz konusu ise yeni planlar geliştirilir. Denetim, yeni planlamayı gerektirecek hususlara dikkat çeker ve planlamaya esas olacak bazı bilgileri sağlar (Hesapçioğlu,1994:281).

Eğitimin, Türk Milli Eğitiminin temel hedeflerinden olan “iyi insan”, “iyi vatandaş”, “iyi bir üretici ve tüketici” ile “rasyonel kararlar alıp uygulayabilen” insan

tipini yetiştirebilmesi için bu etkinlikte rol alan öğretmenlerin davranışlarının denetlenmesi ve değerlendirilmesine ihtiyaç vardır(Gökyer,1997:2).

Bir örgütte hedeflenen amaçlara yönelik çalışmaların değerlendirilmesi, sistemin bütünlüğü ve çıktının kalitesi için çok önemlidir. Örgütte bütünlüğün sağlanabilmesi için çalışanlara rehberlik ve danışmanlık yapılması, sonra da amaçlara ulaşılma derecesinin denetlenmesi yönetsel bir zorunluluktur. Örgütlerde bu hizmetin tümünü kapsayan sürece teftiş (denetim), bu hizmeti yapana da müfettiş (denetici) adı verilir (Çetinkaya,2002:162).

1.1.1.Denetim

Denetim; eğitim örgütlerinin ve bu örgütlerdeki her türlü işin, amaç, yasa, emir ve genelgelere uygunluğunu araştırmak, gerektiğinde soruşturma da yaparak ilgililer için ödül ve ceza önermek, eğitimle ilgili çalışmalarda sapmaları bulup düzeltme ve geliştirme önerileri ortaya koymak, eğitim çalışanlarının rollerini daha iyi oynayabilmeleri için yardım ve teşviklerde bulunmak olarak tanımlar. Bu anlamda denetim, tanılama (kontrol) değerlendirme ve düzeltme-geliştirme etkinliklerini kapsar(Başar,2000:185). Denetim, yanlışları bulup düzeltmede, eksikleri bilip tamamlamada, problemlerin farkına varıp çözmede, gereksinimleri öğrenip gidermede rastlantılara bağlı kalmayı ortadan kaldırır, sistemli ve planlı hale getirir (Uludüz,1996:8).

Denetim herhangi birisi veya denetmen unvanını taşıyan bir bireyle sınırlı değildir. Okul personelinin her bir üyesi öğretmenlere, öğrencilere daha iyi bir öğrenim ortamı oluşturmasında yardımcı olabilir. Hatta denetimin büyük bir bölümünü öğretmenlerin diğer öğretmenlere uygulaması gerekir (Wiles,1966:9).

Eğitimde denetim işlev ve aşamalarını kapsayacak şekilde ayrıntılı olarak şu şekilde tanımlanabilir: Planın amaçlara uygunluğunu inceleme. Plan ile uygulamayı yerinde karşılaştırma. Uygulamada izlenen politikayı gözleme. Plandan ayrılma ve eksiklikleri belirleme. Hatalı uygulamaları yerinde ve zamanında durdurma. Plandan sapma ve eksikliklerin nedenlerini araştırma. Önleyici ve düzeltici önlemleri belirleme. Önlemleri önerme ve rehberlik etme. Önlemlerin uygulanmasını ve

değişmeleri izleme. Değerlendirme yapma ve sonuçları raporlama (Taymaz,1985:84).

Her toplum kendi eğitim sisteminin, gözlenebilen davranış değişikliği ürününü ölçme eğilimindedir. Denetimin önemi, öğretme-öğrenme durumunun ilerleme ve gelişmesinde yatar ve öğrencilerin gelişimi ile kendini belli eder (Marks,1985:4).

Denetimin herkes tarafından kabul edilen temel işlevi; öğrencilerin öğrenme durumlarını geliştirmektir. Eğer bir kişi sınıfta denetim altında ise daha etkili bir öğrenmeye katkıda bulunamaz. Denetim, bir öğretmenin işini daha iyi yapabilmesi için varolan bir hizmet faaliyetidir Bütün öğretmenler kullandıklarından daha fazla potansiyele sahiptirler. Vizyon eksikliği, geçmiş deneyimler, toplum baskısı, insan ilişkilerini ayarlama eksiklikler olması, düşük kişisel yönetim, işini değerlendirebilme yetersizliği gibi bir çok faktör öğretmenlerin kendi beceri ve yeteneklerini kullanmalarını engeller. Müfettişin görevi öğretmenin tam potansiyelini anlamasına yardımcı olmaktır (Wiles,1966:5).

Eğitim denetiminin, öğretmenin yargılanması olduğu düşüncesi yavaş yavaş terk edilmekte ve kısaca 'öğretmene mesleki yol göstericilik ve yardım' biçiminde özetlenebilecek olan çağdaş eğitim denetimi anlayışının giderek daha fazla kabul gördüğü gözlenmektedir (Aydın,2000:5).

Geleneksel okul denetimi, yetersiz planlanmış ve otoriter bir yapıya sahipken, modern denetim tam aksine, araştırmaya, öğrenme-öğretme ortamının ve bir çok işlevinin analizine dayanır. Modern denetim tarafsız, sistematik, demokratik, yaratıcı, gelişme merkezli ve verimlidir (Marks,1985:10).

Teftiş, sınıfıçi öğretim ve öğrenimin geliştirilmesinin merkezidir. Teftiş iyi yapılırsa öğretmenleri güçlendirerek ve öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırarak sınıf içi uygulamaların iyileştirilmesini sağlayabilir (Sullivan,2000; akt. Kurnaz,2002:11).

Teftiş sistemimiz bugünkü durumunda; ilköğretimde teftiş il düzeyinde, orta öğretimde ise bakanlık merkez örgütü düzeyinde örgütlenmiş bulunmaktadır. İlköğretimde öğretmen yılda bir ya da iki kez, orta öğretimde ise öğretmen üç yılda bir kez müfettişle karşılaşmaktadır. Teftiş programları düzenlenirken öğretmenlerin gerçek anlamda görüşlerinin alınması, öğretmen müfettiş iş birliğinin sağlanması açısından önemlidir (Çetinkaya,2002:163).

1.1.2.Türk Eğitim Sistemi'nde denetimin tarihsel gelişimi

Teftiş sistemi, eğitimin bir kamu hizmeti olarak ele alınması ve eğitim kurumlarının yaygınlaşmasıyla çeşitli aşamalardan geçmiştir. İlköğretim düzeyinde teftiş hizmetinin Tanzimat Döneminde başladığı görülmektedir. İlk kez 1846 tarihli "Sıbyan Mekatibi Hocaları Efendilere İta Olunacak Talimat" adlı bir yönetmelikte "Mekatibi Muin" olarak ilkokullar müfettişliğinden söz edilmektedir. Bu dönemde teftiş hizmetlerinin İl Eğitim Kurullarının üyeleri tarafından yürütüldüğü görülmektedir. 1914 yılında maarif müdürlerinin görevlerini belirten bir tüzük yayınlanmıştır. Tedrisat-ı ibtidaiye Kanun-u Muvakkati'nde ilköğretim müfettişlerinin ilkokul öğretmenlerini denetlemekle yükümlü oldukları belirtilmektedir. 1923 yılında Maarif Müfettişleri Talimatnamesi ile ilk Tedrisat Müfettişlerinin Vazifelerine Dair Talimatname yayınlanmıştır. Maarif Müfettişleri Talimatnamesinde, müfettişlik makamının kuruluşu, müfettişlik görev ve yetkileri ile teftiş esasları açıklanmıştır. 1927 yılında yürürlüğe giren İlk Tedrisat Müfettişleri Yönetmeliğinde müfettişlerin teftişe, öğretim ve yol göstermeye ve soruşturmaya ilişkin görevleri yer almaktadır. 1962 ,1969 ve 1991'de çıkarılan yönetmeliklerde ilköğretim müfettişlerinin görevleri, görevlerin nasıl yapılacağı açıklanmıştır. Son olarak 2521 sayılı Tebliğler Dergisi ile Şubat 2001 tarihinde halen yürürlükte olan İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi çıkarılmıştır. Bu yönetmeliğe göre ilköğretim müfettişlerinin görev ve yetkileri:rehberlik ve işbaşında yetiştirme, teftiş ve değerlendirme, inceleme ve soruşturma olarak belirlenmiştir(www.meb.gov.tr).

1.1.3.Denetiminin amaçları

İlköğretim Kurumları Rehberlik ve Teftiş Yönergesine göre denetimde aşağıdaki amaçlar göz önünde bulundurulur:

- a) Kurumların amaçlarına ne dereceye kadar ulaştıklarını tespit etmek,
- b) Kurumların kendi mevzuatına uygun çalışıp çalışmadıklarını kontrol etmek, değerlendirmek, düzeltici ve geliştirici önlemler almak,

- c) Kurumlarda görevli yönetici, öğretmen ve diğer personelin çalışmalarının etkililiğini objektif olarak tespit etmek ve değerlendirmek,
- d) Kurumlarda görevli yönetici, öğretmen ve diğer personelin meslekî gelişmelerine katkıda bulunmak, eğitim-öğretim ve mevzuat alanlarında rehberlikte bulunmak,
- e) Kurumun amaçlarının kurumda görevli yöneticiler, öğretmenler ve diğer personel tarafından anlaşılmasına yardımcı olmak,
- f) Kurumlardaki hizmetlerin yürütülmesinde karşılaşılan sorunları ortaya koymak ve çözümüne yardımcı olmak,
- g) Kurumlarda görevli yönetici, öğretmen ve diğer personelin kurumların amaçları doğrultusunda iş birliği yapmalarını sağlamak ve koordineli bir şekilde çalışmalarına yardımcı olmak,
- h) Kurumun çevresiyle olan ilişkileri ile çevredeki etkilerini tespit etmek ve değerlendirmek,
  - ı) Kurumda tutulması gerekli defter, dosya ve kayıtların mevzuatına uygun olarak tutulması konusunda yardımda bulunmak,
  - j) Kurumlarda görevli yönetici, öğretmen ve diğer personelin eksikliklerini tespit ederek iş başında yetişmelerini sağlamak ve bunların hizmet içi eğitimine alınmaları için öneride bulunmak,
  - k) Türk Millî Eğitim sisteminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak kurumların amaçlarının gerçekleştirilmesinde yönetici, öğretmen ve diğer personelin çalışmalarını yönlendirmek (T.D.Sayı,2508).

1.1.4. Denetiminin ilkeleri

Denetimin amaçlarına ulaşabilmesi için uyulması gereken ilkeler vardır.Bu ilkeler (Başar,2000:10-12) aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

Denetim ilkelerinin başında amaçlılık gelir. Her etkinlik gibi denetim de amaçlı olmak zorundadır.Amaç saptama denetimin hem gerekçesini hem de hedefini belirler.

Denetimin diğer ilkesi planlılıktır. Denetim planı planlamanın genel ilkeleri doğrultusunda yapılır.

Denetimin başka bir ilkesi, sürekliliktir. Denetimin etkili olabilmesi için süreklilik gerekir. Sürekli denetim, geçmiş ve gelecek boyutlarının etkileşimini sağlar.

Denetim etkinliklerinde toplanan ve değerlendirilerek karar dayanağı olarak kullanılan verilerin geçerli ve güvenilir olmasının koşulu nesnelliktir. Nesnel olmayan bir denetim bilimsel de olamaz.

Bütünlük ilkesi, düşünce ve eylemlerde sistem görüşünün gözetilmesini gerektirir. Kapsamlı düşünme, olguları her yönüyle görüp değerlendirebilme, onları etkileyen tüm değişkenleri ve bu değişkenlerin ilişkilerini hesaba katabilme bütünlük ilkesine ilişkindir. Böylece, çok çeşitli etkenlerin rol oynadığı öğrenci başarısı veya başarısızlığının yalnızca öğretmene bağlanması gibi yanılgılar önlenebilir.

Durumsallık olarak adlandırabileceğimiz denetimin bu ilkesi mutlaklık karşıtıdır. Durumsal farklılıklar, aynı bireyin farklı yer ve durumlarda farklı görünmelerine yol açabilir. Bu görülme değerlendirmeye aynen yansır, değerlendirme sonuçları yol göstereceği yerde yanıltıcı olabilir. Bu yanılgıları önlemek için denetim durumsal olmak zorundadır. Farklı koşullarda çalışan insanlardan aynı sonuçları beklemek yanlıştır.

Denetim ilkelerinde biri de açıklıktır. Denetçinin açık davranışı, gerçekleri ortaya koyarak nesneliği sağlayabileceği gibi, eylemlere katılmayı da sağlar ve denetçiye güveni artırır. Görevlilerden neler beklendiğinin açıkça ortaya konması belirsizliğin sakıncalarını önler, planlamayı kolaylaştırır, eylemlerin beklentilere uygunluğunu artırır, değerlendirmeyi sistemleştirir.

Denetimin bir diğer ilkesi ise demokratiklik. İnsan ögesinin ağırlık taşıdığı eğitim örgütlerinde, denetim demokratik olmak zorundadır. Denetçi demokratik bir eğitim lideri olmalı, yetkiden çok etkiyi, özendirmeyi, ödülü, işbirliğini, katılmayı kullanmalıdır.

1.1.5. Denetim Çeşitleri

2508 Sayılı Tebliğler Dergisinde denetim çeşitleri üç kısma ayrılmıştır. Bunlar:

a) Kurum Teftişi: Kurum teftişi, kurumların sistemindeki yeniliklerin ilgili kurumlara iletilmesi, kurumun çalışmalarını güçleştiren veya zayıflatan nedenlerin tespit edilerek gerekli önlemlerin yerinde ve zamanında alınması, kurumun amaçlarını gerçekleştirmede insan ve madde kaynakları ile bunlardan yararlanılma durumunun gözlenerek yerinde ve etkili bir şekilde kullanılmasının sağlanması, eğitim-öğretim ve yönetim etkinliklerinin geliştirilmesi, öğretme-öğrenme ve yönetim sürecinin etkili hâle getirilmesi için objektif verilere kanun, tüzük, yönetmelik, genelge, emir ve kararlara dayalı olarak gözlenmesi kontrol edilmesi ve ölçütlere göre değerlendirilerek geliştirilmesidir.

b) Seminer ve Kurs Teftişi:Öğretmenlerin, öğretim yılı sonunda ve öğretim yılı başında belli bir plân ve programa bağlı olarak yaptıkları çalışmalar ile öğrenci başarısını artırmak amacıyla yapılan ders dışı kurslar teftiş edilir. Teftiş sonunda yapılan çalışmalarda ilgili rapor düzenlenir.

c) Öğretmen Teftişi: Kurumlarda görevli öğretmenlerin başarı durumları sınıf veya ders teftişi yapılmak suretiyle değerlendirilir. Sınıf veya ders teftişleri ilköğretim amaçlarını gerçekleştirmek için eğitim ve öğretim faaliyetlerinin meydana gelişini gözlemek üzere dershane ve lâboratuarlarda yapılır. Ders veya sınıf teftişi, teftişin genel amaçlarına uygun olarak, aşağıdaki amaçların gerçekleştirme derecesini tespit etmek üzere yapılır:

- a) Öğretmenin öğretimindeki başarı derecesi hakkında bilgi edinmek,
- b) Öğretmenin özellikle olumlu ve ümit verici karakteristik davranışlarını tespit etmek,
- c) Öğretmenin görevini en iyi biçimde yapmaya özendirmek ve teşvik etmek,
- d) Kurumda eğitim-öğretim birliğini sağlamak üzere rehberlik ve yardımda bulunmak,
- e) Kurumda öğretmenlerin uyguladıkları öğretim metot ve tekniklerini geliştirmek,
- f) Öğretim araç ve gereçlerinin sağlanmasında ve kullanılmasında yardımcı olmak,
- g) Öğrenci başarısının bilimsel metotlar ile ölçülmesi ve değerlendirilmesinde yardım etmek,
- h) Öğretmenin karşılaştığı problemlerin çözümünde yol göstermek,

i) Öğretmenin özel eğitim gerektiren çocuklar için aldığı tedbirleri geliştirmek ve yönlendirmek.

İlköğretim Müfettişleri başkanlıkları rehberlik ve teftiş yönergesinde, kurumlarda görevli sınıf ve ders öğretmenlerinin teftişinde göz önünde bulundurulacak esaslar sıralanmıştır. Bunlar;

- a) Teftiş, grupça yapılan plânlamaya uygun olarak yürütülür.
- b) Sınıf ve ders teftişini değerlendirmek üzere "Öğretmen Teftiş Formu" kullanılır.
- c) Öğretmenin teftişinden önce, yöneticiden öğretmen hakkında bilgi alınır.
- d) Teftişi yapılacak öğretmen ile teftiştten önce görüşülür.
- e) Müfettiş ve müfettiş yardımcısı sınıfa öğretmenle birlikte girer.
- f) Müfettiş ve müfettiş yardımcısı teftiş sırasında sınıfın bir üyesi gibi davranır.
- g) Müfettiş veya müfettiş yardımcısı sınıftan öğretmenle birlikte çıkar.
- h) Öğretmenin birden fazla dersi ve sınıfı varsa en az ikisindeki öğretimi gözlenir.
  - i) Teftişte çevre şart ve imkânları dikkate alınır.
  - j) Müfettiş ve müfettiş yardımcısı, teftiş sonunda öğretmenle görüşür.
- k) Teftiş sonunda yapılan değerlendirmeler kesin olarak belirlenir.
  - l) Teftiş sonunda zümre ve şube öğretmenleri ile ayrı ayrı veya birlikte toplantılar düzenlenir.
- m) Gözlenen davranışlarla ilgili olarak gerektiğinde öğretmen ve öğrencilere soru sorulabilir, açıklama yapılabilir, bilgi ve belge istenebilir.
- n) Sınıf ve branş öğretmenleri ile aday öğretmenlerin en az iki ders saati teftişi esastır (T.D.Sayı:2508).

1.1.6.Müfettişin görevleri

İlköğretimde denetim ve performans değerlendirme esaslarında müfettişin yerine getirmesi gereken görevleri: Öğretmenlerle meslekî toplantılar düzenlemek, eğitim öğretim ve yönetim ile ilgili olarak sorunların belirlenmesinde ve çözümünde rehberlik etmek, meslekî yayınları ve meslekle ilgili gelişmeler ile mevzuat değişikliklerini izlemek, öğretmen ve yöneticilere rehberlik etmek, eğitim-öğretim ve

yönetim görevlilerinin çevre ile ilişkilerini ve okul personelinin yeterlilik ve verimliliklerini tespit etmek, bölgesinde okula devam etmeyen öğrencilerin devamsızlık nedenlerini araştırmak ve bu nedenlerin giderilmesi yönünde önerilerde bulunmak, okul ve kurumlar ile ilgili mevzuatın ve programların uygulanması sırasında karşılaşılan aksaklıkları, güçlükleri belirlemek, eğitimin sorunlarını belirlemek, çözüm ve önerileri geliştirmek ve niteliğini artırarak etkin ve verimli olarak gerçekleştirilmesine yönelik inceleme ve araştırma yapmaktır. Rehberliği ön planda tutar. Farklı yorumlara neden olabilecek yaklaşım ve tutumlar ile yönetici, öğretmen ve personeli rencide edici söz ve davranışlardan kaçınır. Mevzuatın ve öğretim programlarının uygulanışını kontrol eder. Millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olarak Türkçe'nin, eğitimin her kademesinde özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan kullanılması hususunda gerekli duyarlılığı gösterir, okullardaki tüm görevlilerin de bu duyarlılığı göstermelerine katkıda bulunur. Denetim değerlendirilmesi sürecinde, okulun; kuruluş amacına uygun işlevlerini yerine getirip getirmediği, öğrencilere buldukları sınıf seviyesine uygun bilgi-beceri ve davranışların kazandırılıp kazandırılmadığı; sosyal ve kültürel etkinliklerin yeterli olup olmadığı hususları ile ilgili tespitlerini yapar, kıyafet ve davranışlarına özen gösterir, öğretmenlerin katıldığı zümre toplantıları yapılır, Öğretmen Merkezli Eğitimden, Öğrenci Merkezli Eğitime ulaşabilmenin hedeflenmesi yolunda öğretmenlerin daha duyarlı olmaları sağlanır şeklinde sıralanmıştır (MEB,2004:11-13).

Öğretmenlerin eğitim-öğretime ilişkin problemlerini öğretmenler ile birlikte ele alan, sınıf içi etkinliklerinde kullanılacak yöntem ve tekniklerin neler olabileceğini kendisi ile tartışarak karar veren, yeni yöntemler geliştirmede çalışmaları birlikte yapan, eğitim-öğretim araçları geliştirmede ve bu araçları kullanmada gerekli rehberliği yapan, çalışmalarını ve görevlerini iyi yaptığı izlenimini veren, öğrencilerin bireysel sorunlarını kendisiyle tartışma olanağı veren müfettişler aracılığıyla denetlemeyi arzu etmeleri daha akla uygundur. Böylesine bir beklentinin gerçekleşmesi, müfettişe güveni artıracak, teftiş sisteminin eğitimde verim arttırıcı yönü gelişecek, müfettiş, korkulan, hep eleştiren, eksik arayan görüntüden kurtulacaktır (Pekşen,1996:52).

1.1.7.Müfettiş davranış ve rolleri

Davranış, herhangi organizmanın belli bir durumda yaptığı tepki ve hareketlere verilen isimdir. Davranış organizma tarafından yapılan basit gözlenebilir, ölçülebilir ve tanımlanabilir bir olaydır (Fidan,1995:39).

Denetmenin kişilik ve davranış bozukluklarından ortaya çıkan sorunlar eğitim hizmetlerinin üretilmesinde büyük sakıncalar ortaya çıkarabilir. Bu tür sorunlar denetlenen ile denetleyen arasında kalmamakta, öğrencilerin eğitimine de yansiyarak eğitimi, dolayısıyla öğrencileri zarara uğratabilmektedir.Denetimin etkili olabilmesi için; müfettişler özenle seçilmelidir. Bu seçimde davranış bozukluğu olan ve denetçi yeterliliğine sahip olmayan kişiler elenmelidir. Yeterli olmayan denetçiler yetiştirilmelidir. Yetiştirmenin en güvenli yolu denetmenlere bu konuda lisans üstü eğitim sağlamaktır (Başaran,1985:98-99).

Müfettişin görevlerini, bazen karşılaştığı sorunlar saptar. Öğretmenler kendi branşlarından olmayan müfettişin yapacağı teftişi kuşku ile karşılarlar. Müfettişin esnek davranamaması teftiş sürecini engeller. Öğretmenlerin teftiş sürecini engelleyen başlıca davranışları şunlardır: Katı sistemler ve kesin emirler dışına çıkamamak, müfettişe güven duymamak, başarısızlığa uğrayacağından endişe etmek, değişikliklere direnme eğilimi beslemek, eleştiriye karşı duyarlı olmak, olağanüstü bağımsızlık isteği bulunmak, üstlerine karşı fazla bağlılık veya duyarlılık göstermektir (Bursalıoğlu,1999:129).

Müfettiş, kişiye önem veren bir tavırla hareket etmelidir. Sınıf ziyaretlerinin önceden haber verilmesi, hatta planlamanın öğretmenle birlikte yapılması, derse öğretmenle birlikte girilmesi, öğretmene önem verildiğinin bir göstergesidir. Teftiş görünüşe göre değil, eğitim ve öğretim amaçlarına göre yapılmalıdır. Müfettiş sorgu yargııcı veya hesap uzmanı rolünden çıkıp, rehber ve yetiştirici rolüne girmelidir(Bursalıoğlu,1999:129).

Müfettişler arasında bilişsel ve duyuşsal bakımdan farklılıklar olması, denetlenenler üzerine de yansımaktadır. Eski denetim uygulamalarında hakim olan sorgulayıcı, yargılayıcı, eksik bulmaya yönelik kontrol, korku ve kaygı yaratarak performans artırma düşüncelerinin bugün geçerliliğini kaybetmiş olmasına rağmen, bir kısım müfettişler tarafından hala kullanılmakta olduğu bilinmektedir. Çağdaş

denetim anlayışlarına hakim olan insan ilişkilerine dayalı mesleki rehberlik, hizmet içi eğitim, düzeltme ve geliştirme, motivasyon yoluyla performans artırma anlayışlarının ise sistem içerisinde fazla yer bulamadığı söylenebilir. İnsan ilişkilerine dayanmayan, denetimi hizmet içi eğitim olarak görmeyen, denetimin düzeltme ve geliştirme boyutlarını yadsıyan anlayışlar, denetlenenler üzerinde olumsuz etkiler bırakmıştır (Uludüz,1996:8).

Öğretmenler, derslerini izleyip, çalışmalarını değerlendiren denetim elemanları tarafından sürekli eksiklikleri aranan ve söylenen, öğrencinin huzurunda eleştirilen, eksikliklerin ve aksaklıkların kaynağının kendisi ile tartışma yerine, kuramsal bilgiler ve deneyimleri ile açıklamaya çalışan denetim etkinliğini istemezler. Denetimin olumlu davranışlarının başarıyı etkileyeceği ve öğretmenleri motive ederek, moral içinde huzurlu çalışmalarında katkısının olacağı bir gerçektir. Olumsuz denetleyici davranışlarının ise, aksi etkisi olacaktır. Öğretmenlerin morallerini yükseltmek, kaliteyi, başarıyı ve verimi artırmak için, müfettişlerin davranışlarının öğretmen gözünde bilinmesi gerekir.

Denetim önleyici ve düzeltici eylemler uyumu sağlamanın ilk koşuludur. Bu bakımdan müfettiş, kendisine verilen yaptırımlara son çare olarak başvuracak bir öğretmendir. Denetim, önceden kararlaştırılmış eğitim ve öğretim amaçlarının gerçekleşme derecesini bulmaya yarar. Ayrıca, müfettişin davranışı grubun verimini etkilediğinden, amaçların gerçekleşme derecesini de etkilemiş olur. Denetimin hedefi eğitim ve öğretimin amaçlarına en uygun değer ve sistemleri bulmaktır (Bursalıoğlu,1999:126).

İnsan ilişkileri denetim hizmetinin görülmesinde çok önemlidir. Müfettişin davranışları denetimin amaçlarını destekleyici bir faktör olarak ele alınmalıdır. Müfettiş davranışları öğretmenlerin moral düzeyini etkiler (Sağlamer,1985:35).

Müfettiş, okulun bütün yönleriyle doğru, açık ve net olarak anlaşılmasında önemli rol oynar. Aynı zamanda müfettişin tutum ve davranışları, denetim sürecini etkiler. Bu bakımdan denetimde çağdaş insan ilişkileri yaklaşımını benimseyen müfettiş, öğretmenleri, denetim sürecine katmak için güvenli bir ortam oluşturmalı ve denetim süreci karşılıklı saygı, anlayış ve işbirliği çerçevesinde olmalıdır. Böylece müfettiş-öğretmen işbirliği, öğretmenlerin mesleki sorunlarına ve gereksinmelerine

çözüm bulmalarına yardımcı olacak, hem de müfettiş-öğretmen ilişkilerinin gelişmesine katkıda bulunacaktır (Köklü,1996:263).

Müfettişlerin yönetmeliklerle belirlenmiş ve yerine getirilmesi gereken rolleri vardır. Oysa rolün davranış olarak gösterilmesinde kişiliğin etkisi büyüktür. Bu etki sonucu davranış, rol ve kişilik etkileşiminin işlevi olarak görülür (Başar,2000:36). Müfettişin oynadığı role ilişkin, birlikte çalıştığı öğretmenlerin algılarını bilmesi ve bu algılardan haberdar olması gerekir. Öğretmenlerin algılarını dikkate almadan hazırlanan bir denetim programının engellenme olasılığı büyüktür (Aydın,2000:73). Müfettiş, kendisinden beklenen eylemleri yapmayı başaramazsa, teftiş görevlerini de başaramaz (Bursalıoğlu,1999:129).

Rolün davranış olarak gösterilmesinde kişiliğin etkisi büyüktür. Bu etki sonucu davranış, rol ve kişilik etkileşiminin işlevi olarak görülür (Owens,1970:79-80; akt. Başar,2000:36-37).

Teftiş sisteminde müfettişin yerini;Kendisine yasal olarak verilen görevler, görevlerini yerine getirme süreçleri, oynadığı roller ve bu rolleri oynarken gösterdiği davranışlar belirler (Çetinkaya,2002:172).

Müfettişlerin görevlerini başarı ile yapabilmeleri için yeterli alanlarına göre yetiştirilmeleri gerekir. Her biri bir yeterlilik alanı olan bu roller şu şekilde sıralanabilir (Taymaz,1982:4).

Yöneticilik: Müfettiş, teftiş ettiği kurumda insan çabalarına yöntem ve bütünlük kazandırmaya çalışır. Yönetici, uzman öğretmen ve diğer personelin çalışmalarını izler, denetler ve bu etkinliği ile profesyonel bir yönetici rolündedir.

Liderlik: Müfettiş, teftiş esnasına etkili insan ilişkileri sağlar, karşılaşılan sorulara çözüm yolları arar amaçlara ulaşabilmesi için görevlilerle birlikte çalışır örnek davranışlar gösterir. Müfettiş bu çabası ile lider rolünü oynar.

Rehberlik: Kurumda üretim, yöntem ve sistemin eleştirilebilmesi için personele mesleki yardımda bulunur, kişilerin problemlerini tanımlama ve çözümlenmelerine yardım eder. Çalışma basamaklarını değerlendirir. Müfettiş bu etkinliklerde bir rehber gibi davranış gösterir.

Öğreticilik: Müfettiş, teftiş ettiği kurumlarda, görevli personelin çalışmalarını izlerken ve denetlerken öğretim eksiklerini saptar, hatalarını düzeltir.

Hizmetiçinde yetiştirilmelerine olanak sağlar. Müfettiş bu tür çalışmalarında öğretici rolünde görülür.

Araştırma uzmanlığı: Müfettiş, sistemin geliştirebilmesi için yenilikleri yakından izler, üretim, öğretim ve diğer süreçlerle ilgili inceleme ve araştırmalar yapar ve sonuçlarından yararlanılmasına çalışır. Bu hizmetin yerine getirilmesinde bir araştırma uzmanı rolünde bilimsel çalışmalar yapar.

Soruşturma hakimliği: Müfettiş, kurum personelinin görevlerinden doğan veya görevinin yapılmasında meydana gelen ve suç sayılan eylemleri olduğunda soruşturma yaparak, sonuçlarını gerekli kovuşturmanın yapılabilmesi için ilgililere bildirir. Müfettiş bu görevi yerine getirirken sorgu yargıcı rolündedir.

Müfettişlerin sınıf içi etkinliklerin denetiminde farklı davranışlar gösterdikleri, farklı ölçüt ve standartlar kullandıkları, verdikleri puanlar arasında tutarsızlıklar olduğu, bu durumun denetlenenlerde şikayetler oluşturduğu biline gelmektedir. Denetlenenlerin şikayetlerine neden olan farklı tutum ve davranışların neler olduğunun bilinmesi önem taşımaktadır (Uludüz,1996:8-9).

1.1.8.Denetim liderliği

Denetim sürecinde müfettişin esas amacının bir yönetim kontrollüğü yapmak olmadığı, öğretmenlere mesleki rehberlik yoluyla onların morallerini yükseltme, öğretim becerilerini geliştirme ve güdülenmelerini artırmak, yani liderlik etmek olduğu ifade edilebilir.

Aslında bir müfettiş görevi gereği bir liderdir. Müfettiş görevini yaparken bir statü ve grup lideri durumundadır. Atanma ve görevlendirme, örgütteki yeri ve sorumluluğu açılarından bakıldığında bir statü lideridir. Görevini yerine getirmede çalıştığı ortam, kişiler ve şekli dikkate alındığında bir grup lideridir. Teftiş hizmetlerinde her iki kaynaktan aldığı yetkiyi kullanır. Kurumlarda müfettişlerin rolü ve nitelikleri konusunda yapılan araştırmalar, teftişin yararlı ve etkili olabilmesi için, müfettişlerin liderlik özelliklerine de sahip olmaları gerektiğini ortaya koymaktadır (Taymaz,1982:41).

Müfettiş değişen ve gelişen bir ortamda çalışır. Bu nedenle yenilikleri yakından izlemeli, değişme ve gelişmelerin öncüsü, önericisi, deneticisi ve

değerlendiricisi olmalıdır. Eğitimde liderlik, kurumun eğitim amaçlarına ulaşmak üzere yapılacak çalışmalarda şahıs ve grupları yöneltme, kendi ile birlikte çalışmalarını sağlama hareketi ve alışkanlığıdır. Liderlik yeteneğine sahip bir müfettiş problemleri beklemeli, tahmin etmeli, çözüm yollarını bulmalı, uygulamalı ve olumlu sonuç almalıdır. Başarılı bir liderlik için aranılacak nitelikler kişilerin görüşlerine göre değişik olabilirse de müfettiş kişilerden çok grupla çalışacağından aşağıdaki liderlik özellikleri aranır (Taymaz,1982:41).

1. Yapacağı işin gerektirdiği teknik yeterlik, teknik bilgi ve beceri sahibi,
2. Başkaları ile birlikte çalışacağına göre sosyal yeterlik, sosyal konularda bilgive alışkanlıklar kazanmış,
3. Samimi, güven verici, başkalarının iyiliğini isteyen, namus ve haysiyetine düşkün insan,
- 4 Girişken, başkalarına kolay yaklaşabilen, konuşan, inandıran, ikna eden, cesaret veren, doğru yolu gösteren insan,
5. Personele karşı yardımcı, çalışmaya istekli, güdüleyici ve arkadaşça davranış sahibi,
6. Personelin ideal ve görüşlerine, inançlarına, haklarına ve değer yargılarına karşı saygılı,
7. Kimlerle birlikte çalışacağı, ilişki kuracağı ve işbirliği yapacağı, hakkında bilgili,
8. Kurumun politikası yararları hakkında başkalarını aydınlatmaya, yetenekli ve istekli,
9. Personelin yetki ve sorumluluğunu anlamada, vermede yetenekli ve bilgili,
10. Personelin hatalarını ortaya koymada, kıskançlık duygu ve hasetlerine karşı uyanık ve dikkatli,
11. Personelin daha iyi yaşaması ve gelişmesi için gerekli olanakları sağlamaya istekli ve gayretli,
12. Amaçlara ulaşmak için plan ve programlar hazırlama bilgi ve becerisine sahip,
13. Görevleri tamamlamak ve amaçlara ulaşmak üzere iyi organize bilgi ve becerisine sahip,
14. Liderlik dinamizmine ilişkin yeterli bilgi ve uygulama becerisi kazanmış,

15. Alternatifler arasından seçim yapma, çabuk ve isabetli karar verme yeteneğine geliştirmiş,
16. Kararlarda sağlam olmak üzere esas delilleri elde eden fakat inat etmeyen insan,
17. Verilen kararları koşulları göz önünde bulundurarak uygulama becerisi kazanmış,
18. İşleri tamamlama, iş usullerini geliştirme ve sonucu değerlendirme yeteneğine sahip,
19. Personeli güdüleyen, prestij ve statü konularında dikkatli olan,
20. Sistemin politika ve organizasyonuna ilişkin çalışmalarda katkıda bulunmak için bilgili ve istekli olmalıdır (Taymaz,1982:42).

Eğitim-öğretim lideri olarak müfettişlerin davranışları değişik değişiktir. Bununla beraber müfettişler lider durumunda bulduklarından öğretmenler, şu veya bu ölçüde direnme gösterirler. Bu direnmeler çoğu zaman müfettişin kararları ile ilgili olabileceği gibi onun davranışlarından da ileri gelebilir. Müfettişin davranışları çok önemlidir ve denetimin amaçlarını destekleyici olarak ele alınmalıdır. İnsan ilişkileri denetim hizmetinin görülmesinde çok önemlidir. İyi insan ilişkileri olmadan denetim programının başarıya ulaşması imkansızdır. İnsan ilişkileri, grup çalışmaları ve demokratik süreç başarılı bir denetimin destekleyici öğeleridir (Sağlamer,1985:35).

1.1.9.Öğretmen denetiminde dikkat edilecek hususlar

Öğretmen denetiminde dikkat edilecek hususlar İlköğretimde denetim ve performans değerlendirme esaslarında şu şekilde geçmektedir: Derslere girmeden önce, okuldaki eğitim-öğretimi aksatmadan, branş öğretmenleriyle topluca görüşeceği yeri ve zamanı tespit eder. Yöneticilerden, öğretmen hakkında gerekli ön bilgileri alır. Derslere girmeden önce, sınıf öğretmenleri ve branşındaki öğretmenlerle toplu halde görüşüp tanışır. Kendilerine isteyeceği bilgi ve belgeleri duyurur. Böylece denetlenecek ve performansları değerlendirilecek öğretmenler hakkında gerekli ön bilgileri de alarak, karşılıklı güvene dayalı sağlıklı bir ilişki kurulmasını sağlar. Denetleyeceği öğretmenlerle ilgili gerekli planlamayı yapar.

Öğretmenle birlikte sınıfa girer. Sınıfın arkasında uygun bir yere oturur. Öğrencilerin dikkatini dağıtacak davranıştan kaçınır. Ders ortamının doğallığını korur. Öğretmen ve öğrencilere müdahale etmez.. Dersin sonuna doğru gerek gördüğünde, öğrencilerin bilgi ve beceri düzeyini ölçücü sorular sorar ve ders sonunda sınıftan öğretmenle birlikte çıkar. Dersten çıktıktan sonra, izlenen konularla ilgili olarak olumlu ve olumsuz yönleri hakkında öğretmene kısa açıklamalarda bulunur. Ders denetimleri ile ilgili gözlemlerine dayalı diğer ayrıntıları ve genel hususları daha sonra yapılan zümre toplantısında geniş bir şekilde açıklar (MEB,2004:70).

1.1.10.Öğretmenlerin Algı ve beklentileri

Günlük yaşamımızda karşılaştığımız olayların ve kişilerin davranışlarını anlama ve tanıma çabalarımıza algı denir(Kağıtçıbaşı,1999:217). Diğer bir deyimle algı, duyu organları yoluyla nesnelere, özelliklerin yada ilişkilerin farkında olma sürecidir (Atkinson,1995:816).

Eğitim denetiminde bireylerin kendilerine ve diğer insanlara ilişkin algıları önem taşımaktadır. Öğretmenlerin, denetim davranışlarına ilişkin algı ve beklentilerini bilmek müfettiş için önemlidir. Yönlendirmek durumunda olduğu öğretmenlerin algılarından haberdar olmayan bir denetmenin, denetim programını etkili ve başarılı bir biçimde uygulaması zordur.

Beklenti ise; gelecekteki olayların, geçmiş yaşantı ve o andaki uyaranlara dayanarak öncelenmesi ya da kestirilmesidir (Atkinson,1995:819). Denetim hizmetlerinin etkililiği ve amacına ulaşması için öğretmen beklentilerinin müfettişlerce bilinmesi önemlidir.

Müfettiş ve öğretmenler birbirlerini farklı algılayabilirler. Öğretmenler denetim programlarına, müfettişler ve onun statüsüne ilişkin algılarına göre tepkide bulunur. Benzer biçimde müfettişler de öğretmenlere ve kendi rollerine ilişkin algılarına göre işlevlerini yürütme eğilimindedirler (Aydın,2000:73). Algılar arasında uyumsuzluk olduğunda doğabilecek çatışma gelişmeyi engelleyebilir.Müfettişin görevi bu uyumsuzluk noktalarını birbirine yakınlaştırmaktır.

Denetimi okuyan veya duyan herkes kelimeyi kendi deneyimleri, ihtiyaçları ve amaçları doğrultusunda anlamlandırır. Bir müfettiş denetimin anlamını program

geliştirmek için olumlu bir güç olarak alabilir; bir öğretmen denetimi kendi şahsına yönelik bir tehdit olarak görebilir; bir diğer öğretmen denetimi bir yardım ve destek kaynağı olarak düşünebilir(Wiles,1966:3).

Denetçi, etkililiğin yollarını bilmek ve ona göre davranmak durumundadır. Kendisinden beklenenlerin farkında olan bir eğitim denetçisinin, göstermesi gereken davranışları titizlikle seçmesi ve bu davranışların etkili davranışlar olması gerekir. Müfettişler, denetmenlik fonksiyonları gereği denetlenenlerin güvenini kazandırıcı davranış sergilemelidirler. Bu olmadığı takdirde, öğretmenlerin güvenini yitireceğinden çalışmalarında, araştırma ve görüşmelerinde samimi ve objektif sonuçlar elde etmesi mümkün olmayacaktır. Müfettişin yönlendirmek durumunda olduğu öğretmenlerin, beklentilerinin neler olduğunu bilmesi, işbirliğinin kurulmasının gereğidir.

Bugünkü uygulamada müfettişlerin temel görevlerini etkili bir şekilde yürütmeleri pek mümkün görünmemektedir, özellikle soruşturma görevinin ağırlıklı ve çok olması meslekî yardım ve işbaşında yetiştirme görevinin etkili biçimde yerine getirilmesini engellemektedir. Bu durum ise, süreçte en önemli rolü üstlenen öğretmenlerin pasif kalmasına neden olmaktadır. Bu gibi olumsuzlukları ortadan kaldırmak ya da en aza indirmek için teftiş görevini yürüten müfettişlerin daha etkili olabilmeleri sağlanmalıdır. Ülkemizde bu amaçla Müfredat Laboratuar Okullarında pilot uygulama başlatılmıştır. Ülke genelinde 208 okul ilimizde ise 6 okulda uygulama yapılmaktadır. Bu uygulamaya dönük Müfredat Laboratuar Okulları (MLO) teftiş grubu kurulmuş, müfettişler hizmet içi eğitimden geçmiş ve eğitim sisteminde performansa dayalı teftiş modeli geliştirilmiştir. Müfredat Laboratuar Okullarının teftişinde, klasik teftiş anlayışı yerine eğitim öğretim sürecinin ve ortamlarının gelişimini hedefleyen rehberlik ve danışmanlık esaslı teftiş anlayışı benimsenmiştir Müfredat Laboratuar Okullarının teftişinden sorumlu müfettişlere, bu anlayışa bağlı olarak "danışmanlık" görevi verilmiştir. Elde edilecek sonuçların Türk Millî Eğitimi' nin geneline uygulanabilecek olması büyük bir önem taşımaktadır (Çetinkaya,2002:163-174).

Denetim etkinliklerinin başarılı olması, istenen hedeflere ulaşması için öğretmenlerin bu konudaki algıları büyük önem taşımaktadır. Öğretmenlerin denetim etkinliğini nasıl değerlendirdiği, kendilerini denetleyen müfettişler konusundaki

görüşlerinin bilinmesi eğitsel denetim etkinliklerinin başarısına katkıda bulunacaktır. Etkili eğitim denetçisi davranışlarını bulmak ve denetçileri daha etkili kılmak, eğitim öğretim faaliyetlerinin etkililiği için gereklidir. Bu nedenle, ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarını nasıl algıladıkları ve denetmenlerden ne gibi davranışlar beklediklerinin belirlenmesi araştırmaya değer bulunmuştur.

1.2. Problem Cümlesi

Denizli Merkez İlçede görev yapmakta olan ilköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentileri nelerdir?

1.3. Alt Problemler

- 1) İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı düzeyleri nedir?
- 2) İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algıları, onların;
  - a) Cinsiyetlerine,
  - b) Kıdemlerine,
  - c) Branşlarına göre farklılık göstermekte midir?
- 3) İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin beklenti düzeyleri nedir?
- 4) İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin beklentileri, onların;
  - a) Cinsiyetlerine,
  - b) Kıdemlerine,
  - c) Branşlarına göre farklılık göstermekte midir?
- 5) İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.4. Araştırmanın Amacı

İlköğretim müfettişlerinin denetim sırasındaki göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmen görüş ve beklentilerini belirlemek bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bu araştırma bulgularının, etkili bir eğitim denetçisi davranışlarını bulma ve denetçileri daha etkili kılmak konusunda katkı sunacağı düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Önemi

Denetim davranışları alanında yapılacak olan çalışmalarla elde edilecek bulguların, müfettişlerin yetiştirilmeleri konusunda ilgililere önemli ipuçları sağlayacağı düşünülmektedir. Mevcut çalışmanın denetim davranışları alanında yapılan çalışmalara ve bilgi birikimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma bulgularının, etkili eğitim denetçisi davranışlarını bulmada ve öğretmen beklentilerinin tespiti konusunda katkı sağlaması düşünülmektedir. Böylece denetim hizmetlerindeki yararlılığının artırılmasına ve denetmenlere olan güvenin sağlanmasına katkıda bulunulmuş olacaktır. Bu yolla da sistemin amaçlarına ulaşmasının kolaylaşabileceği düşünülmektedir.

1.6. Sayıtlar

Bu çalışmada aşağıdaki sayıtlardan hareket edilmiştir.

1. İlköğretim okulu öğretmenleri görüşme sorularını cevaplarken gerçek kanılarını belirtmişlerdir.

1.7. Sınırlılıklar

1. Araştırma 2004-2005 eğitim-öğretim yılı Denizli İl Merkezinde bulunan resmi ilköğretim okulları ve bu okullarda görev yapan öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır.

2. Araştırma, bilgi toplama aracı olarak kullanılan anket soruları ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Algı: Organizmanın o andaki yaşantısı sırasında duyu organları yolu ile çevrede var olan nesne, davranış ve olayların bilincine varması, edinilen bilgilerin beyin tarafından örgütlenip yorumlanması süreci (Demirel,1993:10).

Denetim: Genel olarak kurumlarda yapılmakta olan işlerin kaynak, imkân ve koşullar dikkate alınarak, yasal çerçeve ile belirlenen amaç, öngörülen temel ilke ve hedeflere uygunluğunu, doğruluğunu, düzenliliğini, verimliliğini, ekonomikliğini, etkinliğini; objektif, geçerli, güvenilir ölçütlere göre karşılaştırma yapabilme, evrensel ve ulusal standartlara ve plânlanan esaslara göre durumunu ortaya koyma, giderilebilir eksiklikler için rehberlikte bulunma, kurum ve kurum çalışanlarının performans değerlendirmesini de içeren değişim ve gelişim için öneriler getirme sürecidir (MEB,2004:9).

Rehberlik: Eğitim-öğretim, yönetim çalışmaları ve uygulamalarında; sürekli gelişim odaklı bir anlayışla, kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak, verimliliği artırmak, mevzuata uygunluğu temin etmek, eğitim-öğretim düzeyini yükseltmek ve denetim hizmetleri sırasında görevlileri bilgilendirmek, onları hizmet içinde yetiştirmek için yapılan her türlü meslekî yardım, bilgilendirme, teşvik ve önerileri kapsayan hizmetlerdir (MEB,2004:9).

İKİNCİ BÖLÜM

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde Türk Eğitim Sisteminde denetim etkinliklerini konu edinen araştırmalardan bazılarına yer verilmiştir.

Kulular (1992) “Müfettişlerde var olan kişilik özellikleri ile olması gereken kişilik özelliklerinin öğretmenler ve yöneticiler tarafından betimlenmesi” konusunda bir araştırma yapmış, Ankara İl sınırları içinde bulunan 111 yönetici ve 383 öğretmene anket uygulanmış ve toplam 494 anket değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmada,yönetici ve öğretmen grubunca müfettişlerde var olan kişilik özelliklerinin katı, ketum, huzursuz, hırçın, alıngan, pasif olarak algılanmıştır. Yönetici grubu müfettişlerde olması gereken ilk on altı kişilik özelliğini sırasıyla, sosyal, atak, iyimser, rahat-geçimli, güvenilir, dışa açık, konuşkan, önder, faal itidalli(ılımlı), sakın, kendini kontrol altında tutan canlı, kolayına kaçan, itinalı, hemen karşılık veren olarak belirtilirken öğretmen grubu da bu özellikleri; önder, güvenilir, dışa açık, konuşkan, sakın, kendini kontrol altında tutan, sosyal, canlı, itidalli (ılımlı), rahat-geçimli, başkasını düşünür, itinalı, atak, iyimser, faal, tasasız olarak sıraladığı görülmüştür.

Gökçe’ nin (1994) “Bağımsız ortaokullar ile ilköğretim okulları ikinci kademesinde denetim amaçlarının gerçekleşmesi ve denetim ilkelerine uyulması konusunda denetçi ve öğretmen görüşleri” konulu yaptığı araştırma Ankara İli Merkez ilçeleri belediye sınırları içine bulunan 427 öğretmen ile 112 ilköğretim müfettişini kapsamaktadır. Araştırma sonucunda denetçiler, ders denetiminin amaçlarının "büyük ölçüde" gerçekleştiğini öğretmenler ise "hiç" gerçekleşmediğini belirtmişlerdir. Ders denetiminin amaçlarının gerçekleşme düzeyi konusunda denetçi ve öğretmenler farklı görüştedirler. Denetçiler, ders denetimi amaçlarının gerçekleşmesi sırasında; denetim ilkelerine "büyük ölçüde", öğretmenler ise, "çok az" uyulduğu görüşünde olduklarını belirtmişlerdir. Ders denetiminin amaçlarının

gerçekleşme düzeyi ve bu amaçların gerçekleşmesinde denetim ilkelerine uyulma düzeyi konusunda denetçi ve öğretmen görüşleri arasında farkın bulunduğu ortaya çıkmış ve bu durumun ders denetimi amaçlarının gerçekleşmesini güçleştirebileceği belirtilmiştir.

Kale (1995) "İlköğretimde Müfettiş Yönetici ve Öğretmen Etkileşiminin Eğitime Etkileri" konulu araştırmada Ankara İli merkez ilçeleri belediye sınırları içinde görev yapan 250 öğretmen, 100 yönetici ve 110 müfettiş olmak üzere toplam 460 kişiye anket uygulanmış, 337 tanesi değerlendirmeye alınmıştır. Müfettiş, yönetici ve öğretmenlere ayrı ayrı anket formu düzenlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; müfettiş ve yöneticiler birbirlerine daha yakın düşünmekte, öğretmenler ise, yönetici ve müfettişlerden farklı görüştedirler. Mesleki rehberlik hizmetlerinin gereklerinin tam olarak yerine getirilemediği, öğretmenlerin gereksinimi olan yardımların yapılmadığı ve mesleki rehberliğin amacına ulaşmadığı ortaya çıkmıştır. Müfettişler kendilerini soruşturma alanında yeterli bulmuşlardır.

Pekşen' in (1996) "İlköğretim Birinci Kademe Öğretmenlerinin Teftiş Olayını Algılamaları" konulu yaptığı araştırmanın sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır; Teftiş sırasında plandaki tüm ayrıntılar denetlenmekte, derslerin ve konuların özelliğine uygun araç-gereçlerin, ders işleme yöntemlerinin belirlenmesi ve uygulamada bunların kullanılmasına denetimlerde çoğunlukla dikkat edilmektedir. İşlenen konuların derslerin sonunda öğrencilerle değerlendirilmesi teftişlerde istenmektedir. Sınıf ve eğitsel rehber öğretmenliği görevleri ile ilgili çalışmalar çoğunlukla kontrol edilmektedir. Velilerle görüşmeler yapılması çoğunlukla denetimlerde dikkate alınmaktadır. Öğretmenlerin mesleki araştırmalarının olmasına fazlaca dikkat edilmemektedir. Denetimler sonunda sınıfla ilgili gözlemler öğretmene aktarılmamaktadır. Öğretmenin, sınıfın durumu ile ilgili görüşlerini açıklamasına yeterli fırsat verilmemektedir. Öğretmenle sınıfın durumu tartışılmamaktadır. Öğrenci başarısızlığının nedenleri üzerinde az durulmakta ve başarıyı belirlemede kullanılan ölçme araçlarına az dikkat edilmektedir. Özel eğitime muhtaç çocuklarla ilgili önlemlere ve ders işlerken kaynak kişilerden yararlanmaya denetimlerde az dikkat edilmektedir. Teftiş etkinliğinin sınıflarda karşılaşılan eğitsel sorunların çözümüne katkısı yeterli değildir. Ders teftişleri rehberlik amacına hizmet etmekte yetersizdir. Müfettişler, mesleki gelişmeleri öğretmenlere aktarmakta yeterli

çabayı göstermemektedirler. Hizmet içi eğitim programlarının niteliğine ilişkin bilgiler sunulmamaktadır. Denetçiler, eğitim sisteminin yeniden yapılanmasında kaynaklık edecek bilgilerin tespitini yapmaktan uzaktır. Denetimler sonrası raporların yazımı sırasında çevre faktörü de dikkate alınmamaktadır. Müfettişler sicil amiri yetkilerini denetimlerinde çoğunlukla yansıtmaktadırlar ve bu görevlerinin olmaması istenmektedir. Müfettişlerin sadece rehberlik görevi olması istenmektedir. Öğretmenler denetimler öncesi kendileri ile görüşülmesini istemektedirler. Teftiş formlarının geçerliliğine ve güvenilirliğine inanılmamaktadır. Teftiş sisteminin ilköğretimi geliştirici, yenileştirici özelliğinin olmadığına inanılmaktadır.

Uludüz' ün (1996) “İlköğretim Kurumlarında Sınıf içi Etkinliklerin Denetiminde Müfettiş Davranışları”nı tespit etmek amacıyla yaptığı araştırmanın evrenini Sivas İlinde çalışan ilköğretim müfettişleri ve öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına göre müfettişlerin “her zaman” gösterdikleri davranışlar, planların programlara uygunluğuna bakmak, sınıfa girdiklerinde kendilerini tanıtmak olmuştur. Müfettişlerin “sık sık” gösterdikleri davranışlar, denetim sonrası denetimle ilgili öğretmenle görüşmek, öğrencilere sorular sorarak düzeylerini anlamaya çalışmaktır. Müfettişlerin “bazen” gösterdikleri davranışlar ise, tutum ve davranışlarıyla amiri olduğunu öğretmene hissettirme, öğretmenin eksikliklerini bulmaya çalışma, denetimde çevre koşullarının öğretmen performansına etkilerini dikkate alma, öğretmenin çalışmalarına moral ve destek verme, öğretim araç ve gereçlerinin daha etkin kullanılmasına yardımcı olma, öğretmenin okuttuğu derslerin her birindeki başarısını değerlendirmede gözetme, öğretmenin olumlu ve ümit verici davranışlarını tespit etme, öğretmenin öğrenci başarısını bilimsel yöntemlerle ölçme ve değerlendirmesine yardımcı olma, denetim için sınıfa girmeden önce öğretmenle görüşme, öğretim yöntem ve tekniklerindeki gelişmeleri öğretmenlere tanıtmak, sınıfta olumlu mesleki deneyimlerinden örnekler verme olarak sıralanabilir. Müfettişlerin “nadiren” gösterdikleri davranışlarda ise, planları gün gün sayarak kontrol etme, öğretmenin olumlu çalışmalarını sınıf içinde övmek, nitelikli espriler yapma, öğrencilere sınıf seviyelerinin üstünde sorular sorma, denetimi öğretmenle birlikte planlama, örnek ders işleme, öğretmenin eksik yönlerini sınıf önünde eleştirme olarak sıralanabilir.

Keskinkılıç (1997), “İlköğretim müfettişlerinin denetimdeki kişilik özelliklerine uygun davranışları ve öğretmenlerin onlardan bekledikleri davranışların neler olduğu” nu tespit etmek amacıyla yapmış olduğu çalışmada öğretmenler müfettişlerin sergiledikleri davranışları; ön yargılı, eleştirici, sabit fikirli, kuralcı, resmi, güvenmeyen, kibirli, aksi ve katı olarak belirlemişlerdir. Öğretmenler ayrıca ilköğretim müfettişlerinden adil, anlayışlı, saygılı, gerçekçi, doğal, güven verici , açık sözlü, dürüst, hoşgörülü, geliştirici davranışlar görmek istediklerini belirtmişlerdir.

Gökcyer (1997) tarafından yapılan “İlköğretim Okulları II. Kademe Öğretmenlerinin İlköğretim Müfettişlerinin Yeterlilik Alanlarına İlişkin Algıları” konulu araştırmanın örneklemini İstanbul merkez ilçelerinin yedi tanesinden seçilen 367 branş öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına göre ilköğretim okullarının II. kademesinde görev yapan branş öğretmenlerinin, ilköğretim müfettişlerinin rehberlik yeterlilik alanına ilişkin davranışlarını "az" düzeyde gerçekleştirdiklerini, farklı branşlardaki öğretmenlerin, müfettişlerin rehberlik alanına ilişkin algıları arasında anlamlı farklılıkların görülmediği, müfettişlerin, teftiş ve değerlendirme yeterlilik alanına ilişkin davranışlarını "orta" düzeyde gerçekleştirdiklerini, farklı branşlardaki öğretmenlerin bu alana ilişkin algıları arasında anlamlı farklılıkların olmadığı, öğretmenlerin rehberlik alanına ilişkin algıları arasında anlamlı farklılıkların görüldüğü, öğretmenlerin, müfettişlerin rehberlik alanına ilişkin algılarında cinsiyetlerine göre aralarında anlamlı farklılıklar gösterdiği, teftiş ve değerlendirme alanında ise anlamlı farklılıkların görülmediği, kıdemlerine göre ise öğretmen algılarında anlamlı farklılıkların olmadığı, öğretmenlerin, müfettişleri rehberlik alanında "az" düzeyinde, teftiş ve değerlendirme alanında ise "orta"düzeyde, kıdem ve cinsiyet değişkeleri açısından da benzer biçimde yeterli algıladıkları gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Özbek (1997) tarafından yapılan “Öğretmenlerin Ders Teftişi Etkinliklerinde Müfettişlerden Beklentileri ve Bu Beklentilerin Müfettişlerce Gerçekleştirilme Düzeyleri” adlı Yüksek Lisans tezinde Niğde il merkezinde görev yapan 22 ilköğretim müfettişi ile 240 öğretmen araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmanın bulgularında, öğretmenlerin ders teftişi etkinliklerinde müfettişlerden beklentileri ile bu beklentilerin gerçekleşme düzeyleri arasında büyük fark olduğu

görülmüştür. Araştırmada beklentilerinin gerçekleşme düzeylerinin ortalamasının az, beklenti düzeylerinin ortalamasının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tülü (1998) tarafından yapılan “Okul öncesi Eğitimi öğretmenlerinin İlköğretim Müfettişlerinin Yeterlik Alanlarını Algılama Düzeyleri” başlıklı çalışmada Siirt İli merkez ve ilçelerde görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin tamamına anket uygulanmıştır. Yöneticilik, rehberlik, liderlik, öğreticilik, araştırma uzmanlığı ve soruşturma hakimliği yeterlik alanları konusunda okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Deneklerin, müfettişlerin yöneticilik yeterliğine ilişkin davranışları “orta”, liderlik yeterliğine ilişkin davranışları “orta”, rehberlik yeterliğine ilişkin davranışları “orta”, öğreticilik yeterliğine ilişkin davranışları “az”, araştırma uzmanlığı yeterliğine ilişkin davranışları “az” ve soruşturma hakimliği yeterliğine ilişkin davranışları “orta” düzeyde gerçekleştirdiklerini düşündükleri bulunmuştur.

Demir (2000) “İlköğretim Müfettişlerinin Görev Boyutundaki Yeterliliklerine İlişkin Olarak İlköğretim Okulu Yönetici ve Öğretmenlerinin Algı Düzeyleri” konulu araştırmasını İstanbul İli Kartal ilçesinde görev yapan 109 yönetici ve 434 öğretmen üzerinde yapmıştır. Araştırma sonucunda ilköğretim okulu yöneticileri, müfettişlerinin görev alanlarına ilişkin yeterliliklerini "kısmen" düzeyinde yeterli algılayan, öğretmenlerinin ise "çok az" düzeyde yeterli algıladıkları ve (ders denetimi, kurum denetimi, araştırma-inceleme, rehberlik ve soruşturma) olmak üzere, beş alt görev alanında da yönetici algılarıyla, öğretmen algıları arasında anlamlı farklılıkların bulunduğu görülmüştür. Yöneticilerin, müfettişlerinin görev alanlarına ilişkin yeterliliklerini algılamada kıdemleri, cinsiyetleri, branşları ve almış oldukları teftiş puanlarına göre aralarında anlamlı farklılıkların bulunmadığı tespit edilmiştir. İlköğretim okulu öğretmenlerinin, müfettişlerin görev alanlarına ilişkin yeterliliklerini algılamalarında cinsiyet, branş ve almış oldukları teftiş puanlarına göre aralarında anlamlı farklılıkların bulunduğu, kıdemlerine göre ise aralarında anlamlı farklılıkların bulunmadığı saptanmıştır.

Karakaya (2001) tarafından yapılan “İlköğretimde Görevli Sınıf ve Branş Öğretmenlerinin Geliştirilmesine Yönelik İnsan İlişkilerinin Yönlendirme, Bireyler Arası İlişkiler, İşbirliği, Karara Katılma, Gelişme ve Özgürlük Boyutlarına İlişkin Sınıf ve Branş Öğretmenleri İle İlköğretim Müfettişlerinin Görüşleri” konulu

araştırmanın evrenini Şanlıurfa İlinde görev yapan ilköğretim müfettişleri ile Şanlıurfa il merkezinde görev yapan sınıf ve branş öğretmenleri oluşturmaktadır. 32 ilköğretim müfettişi ile ilköğretim okulunda görevli 498 sınıf ve branş öğretmeni örnekleme alınmıştır. Araştırma sonucunda ilköğretim müfettişlerinin tüm boyutlarda daha olumlu görüş belirttiği ancak sınıf ve branş öğretmenleri ise daha olumsuz ve alt düzeyde görüş belirttiği görülmüştür. Tüm deneklerin görüşleri arasında, cinsiyet ve hizmet süresi değişkenine göre anlamlı farklar olduğu, müfettişler ile öğretmenler arasında tüm boyutlarda anlamlı farklılık bulunduğu; sınıf ve branş öğretmenlerinin görüşleri arasında ise anlamlı farklılık bulunmadığı görülmüştür.

Kurnaz (2002) tarafından “İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin, İlköğretim Müfettişlerinin Yöneticilik, Liderlik, Rehberlik ve Öğreticilik Yeterlikleri Konusundaki Görüşleri” nin bulunması amacıyla araştırma yapılmıştır. Araştırmada İstanbul İli Beşiktaş İlçesindeki 7 ilköğretim okulunda görev yapan 122 öğretmene uygulanan ankette öğretmenler, yöneticilik, liderlik, rehberlik ve öğreticilik alanlarında ilköğretim müfettişlerini yeterli bulmamıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin müfettişlerin yeterlik düzeyleri konusundaki değerlendirmeleri katılmıyorum (0.80-1.59) aralığındadır. Öğretmenler, müfettişlerin en çok yöneticilik alanında yeterlik sergilediklerini düşünmektedirler. Bunu sırasıyla liderlik, rehberlik ve öğreticilik yeterlik alanlarını izlemektedir. Yaş, cinsiyet, bitirilen son eğitim kurumu ve kıdem değişkenlerine ilişkin olarak öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığı saptanmıştır.

Buraya kadar ilköğretim müfettişlerine yönelik daha önce yapılan bazı araştırmalar incelenmiştir. Bu araştırma bulgularının ortak noktası; denetim sisteminin sağlıklı işlemediği, amacına hizmet etmediği ve öğretmenlerin müfettiş davranışlarından rahatsızlık duydukları şeklindedir. Müfettişlerin sergiledikleri davranış düzeyleri öğretmenler tarafından düşük algılanmaktadır. Öğretmenlerin müfettiş davranışlarına ilişkin algı ve beklentilerinin araştırılması Denizli İlinde ilk defa yapılmaktadır. Ayrıca önceki araştırma sonuçları ile bu araştırmanın ortak yönlerinin bulunması, önceden yapılan araştırmalardan günümüze ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarında değişme veya gelişme olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, evreni, örnekleme, veri toplama aracının geliştirilmesi, uygulaması ve verilerin analizi üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, Denizli il merkezinde görev yapmakta olan ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentilerini belirlemeye yönelik bir çalışmadır. Bu nedenle araştırmada, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan “tarama yöntemi” kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2004-2005 eğitim öğretim yılı Denizli Merkez ilçedeki 50 ilköğretim okulunda görev yapan 2029 sınıf ve branş öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini evrende bulunan 50 ilköğretim okulunda görev yapan 2029 öğretmen arasından tesadüfî (rastlantısal) seçilen 604 (%29,8) I. kademe ve II. kademe öğretmeni oluşturmuştur. Anket uygulanan okullar ve geçerli anket sayıları tablo 3.1’ de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Okullarda uygulanan ve geçerli anketler

Sıra No	Okul Adı	Uygulanan Anket Sayısı	Geçerli anket sayısı
1	Arif Yalınkaya İlköğretim Okulu	40	34
2	Fatih İlköğretim Okulu	33	28
3	Hürriyet İlköğretim Okulu	35	25
4	Sevil Kaynak İlköğretim Okulu	50	45
5	Atatürk İlköğretim Okulu	45	39
6	M. Kazım Manasır İlköğretim Okulu	37	32
7	Hulisi Kulaklı İlköğretim Okulu	25	20
8	Gazi İlköğretim Okulu	15	11
9	Raşit Özkardeş İlköğretim Okulu	37	32
10	M. Ahmet Hulisi İlköğretim Okulu	20	15
11	Namık Kemal İlköğretim Okulu	25	19
12	Merkez İlköğretim Okulu	40	28
13	H. H.A. Kömürcüoğlu İlköğretim Okulu	27	22
14	A.Demireren-M.Musoğlu İlköğretim Okulu	30	26
15	Lütfi Ege İlköğretim Okulu	25	20
16	Kiremitçi-Katip Çelebi İlköğretim Okulu	20	16
17	H.İ.Demireren Cumhuriyet İlköğretim Okulu	20	17
18	Merkezefendi İlköğretim Okulu	40	32
19	H. Serpil Kabaklı İlköğretim Okulu	25	20
20	Vakıf Bank İlköğretim Okulu	26	22
21	H. Ahmet Paralı İlköğretim Okulu	25	21
22	Atalar S. Kıbrıslıoğlu İlköğretim Okulu	15	8
23	Ressam İbrahim Çallı İlköğretim Okulu	40	32
24	19 Mayıs İlköğretim Okulu	20	16
25	Zaferiya Abalıoğlu İlköğretim Okulu	15	10
26	Bahçelievler İlköğretim Okulu	20	14
	Toplam	750	604

3.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Verilerin Toplanması

Araştırmada ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentilerini ölçebilmek için araştırmacı tarafından geliştirilen anket uygulanmıştır.

Anketin geliştirilmesinde ilk olarak konuya ilişkin literatür taranmış ve konunun kuramsal temeli oluşturulmuştur. Oluşturulan kuramsal temel doğrultusunda denetmen davranışları maddeler haline getirilmiştir. Alt problemler de dikkate alınarak, anket iki bölümden oluşturulmuştur. İlk bölüm, öğretmenlerin kişisel

bilgilerine yönelik sorulardan, ikinci bölüm ise, 33 maddelik müfettiş davranışlarına ilişkin maddelerden oluşmaktadır.

Ankette ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin 33 madde bulunmaktadır. Bu maddelere yönelik öğretmenlerin algı ve beklentilerini belirlemek amacıyla Likert tipi ölçekle beşli derecelendirme yapılmıştır. Bu derecelendirme seçenekleri tablo 3.2’ de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Anket maddelerinde yer alan beşli derecelendirme seçenekleri

Katılma Derecesi	
1	Hiçbir Zaman
2	Nadiren
3	Bazen
4	Sık Sık
5	Her Zaman

Anket formunun hazırlanmasında maddelerin dil bakımından uygunluğunu sağlamak ve kapsam geçerliliğini artırmak için konu uzmanları ile görüşmeler yapılmıştır. Uzmanlardan gelen öneri ve eleştiriler doğrultusunda maddeler yeniden düzenlenmiştir (Karasar,2000:151-152).

Ölçekte yer alan algılara ilişkin maddelere ait özdeğerler tablo 3.3’de verilmiştir.

Tablo 3. 3.Ölçekte yer alan algılara ilişkin maddelere ait özdeğerler

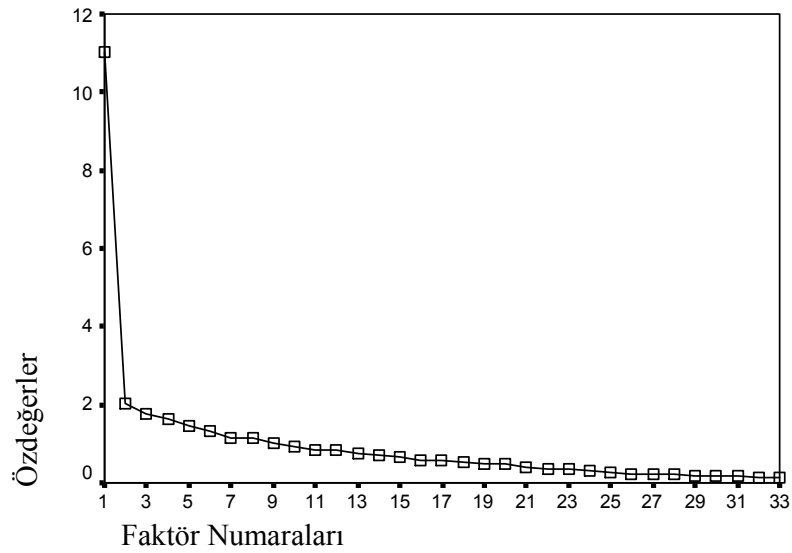
Madde No	Başlangıç Özdeğerleri		
	Toplam	% Varyans	% Kümülatif
Soru 1	11.011	33.367	33.367
Soru 2	2.011	6.092	39.460
Soru 3	1.750	5.303	44.763
Soru 4	1.650	4.999	49.762
Soru 5	1.448	4.389	54.151
Soru 6	1.322	4.006	58.157
Soru 7	1.169	3.542	61.699
Soru 8	1.159	3.511	65.210
Soru 9	1.000	3.029	68.239

Tablo 3. 3. (Devam) Ölçekte yer alan algılara ilişkin maddelere ait özdeğerler

Soru 10	.945	2.865	71.104
Soru 11	.853	2.584	73.688
Soru 12	.817	2.476	76.164
Soru 13	.759	2.301	78.465
Soru 14	.724	2.194	80.659
Soru 15	.655	1.986	82.645
Soru 16	.583	1.767	84.412
Soru 17	.569	1.725	86.137
Soru 18	.529	1.604	87.741
Soru 19	.484	1.467	89.207
Soru 20	.466	1.411	90.618
Soru 21	.393	1.192	91.810
Soru 22	.359	1.087	92.898
Soru 23	.340	1.029	93.927
Soru 24	.314	.951	94.877
Soru 25	.270	.820	95.697
Soru 26	.235	.713	96.410
Soru 27	.220	.666	97.076
Soru 28	.202	.611	97.687
Soru 29	.180	.545	98.232
Soru 30	.168	.509	98.741
Soru 31	.157	.475	99.216
Soru 32	.131	.395	99.611
Soru 33	.128	.389	100.000

Ölçekte yer alan algılara ilişkin maddelere ait özdeğerler şekil 3.1’de verilmiştir.

Şekil 3. 1. Ölçekte yer alan algılara ilişkin maddelerin özdeğerleri

Şekil 3.1’de görüldüğü gibi, birinci maddeye ait faktör yükü onu izleyen 2. maddenin faktör yükünün iki katından fazladır. Bu durum, ölçme aracının tek boyutlu olduğunu göstermektedir.

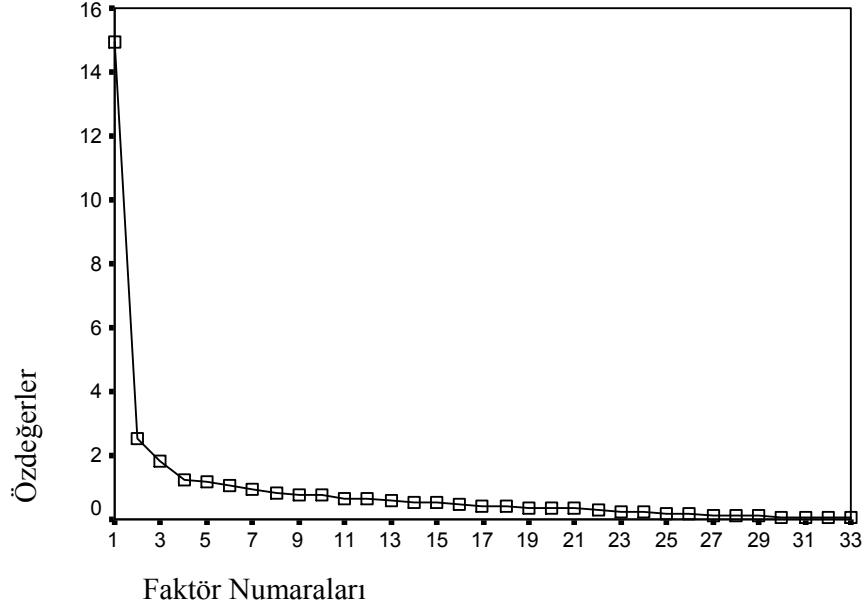
Ölçekte yer alan beklentilere ilişkin maddelere ait özdeğerler tablo 3.4’de verilmiştir.

Tablo 3. 4. Ölçekte yer alan beklentilere ilişkin maddelere ait özdeğerler

Madde No	Başlangıç Özdeğerleri		
	Toplam	% Varyans	% Kümülatif
Soru 1	14.944	45.285	45.285
Soru 2	2.522	7.643	52.928
Soru 3	1.837	5.566	58.494
Soru 4	1.226	3.714	62.208
Soru 5	1.196	3.625	65.834
Soru 6	1.041	3.154	68.988
Soru 7	.922	2.795	71.783
Soru 8	.814	2.467	74.250
Soru 9	.773	2.342	76.592
Soru 10	.742	2.247	78.839
Soru 11	.663	2.010	80.849
Soru 12	.629	1.905	82.754
Soru 13	.614	1.861	84.615
Soru 14	.555	1.681	86.296
Soru 15	.514	1.556	87.853
Soru 16	.452	1.371	89.224
Soru 17	.413	1.251	90.475
Soru 18	.408	1.236	91.711
Soru 19	.378	1.145	92.856
Soru 20	.343	1.041	93.897
Soru 21	.331	1.002	94.899
Soru 22	.286	.865	95.764
Soru 23	.261	.790	96.554
Soru 24	.217	.656	97.210
Soru 25	.169	.513	97.723
Soru 26	.158	.479	98.202
Soru 27	.146	.442	98.644
Soru 28	.113	.341	98.985
Soru 29	9.791E-02	.297	99.282
Soru 30	7.870E-02	.238	99.521
Soru 31	6.948E-02	.211	99.731
Soru 32	5.626E-02	.170	99.902
Soru 33	3.246E-02	9.836E-02	100.000

Ölçekte yer alan beklentilere ilişkin maddelere ait özdeğerler şekil 3.2’de verilmiştir.

Şekil 3. 2.Ölçekte yer alan beklentilere ilişkin maddelerin özdeğerleri

Şekil 3.2’de görüldüğü gibi, birinci maddeye ait faktör yükü onu izleyen 2. maddenin faktör yükünün iki katından fazladır. Bu durum, ölçme aracının tek boyutlu olduğunu göstermektedir.

Anketin güvenilirliğine ilişkin örneklem dışı bir gruba pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışma uygulandıktan sonra tablo 3.5’ te yer alan güvenilirlik katsayıları bulunmuştur.

Tablo 3.5. Geliştirilen ölçeğin bütünü için güvenilirlik katsayıları

	Algı	Beklenti
Denek Sayısı	132	132
Madde Sayısı	33	33
Alpha	,91	,93

Güvenirlik katsayısı yüksek olan bir ölçekten elde edilen güvenilirlik katsayısının karekökü o ölçeğin geçerlilik katsayısı olarak düşünülebilir (Karasar,2000;151). Bu duruma göre ölçeğimizin geçerlilik katsayısı algı için; $\sqrt{.91}=.95$, beklenti için; $\sqrt{.93}=.96$ olduğu söylenebilir.

Araştırma önerisi Denizli Milli Eğitim Müdürlüğü'ne sunulmuş ve araştırmaya ilişkin gerekli izinler alınmıştır (Bakınız Ek-1). Kullanılan veri toplama aracı “İlköğretim Müfettişlerinin Denetim Davranışlarına İlişkin Öğretmenlerin Algı ve Beklentileri Anketi” Denizli merkez ilköğretim okulu öğretmenlerine araştırmacı tarafından ulaştırılmıştır. Anket hakkında gerekli bilgiler ayrıntılı olarak verilerek uygulanmış ve ölçeğin güvenilirliği açısından öğretmen anketleri ayrı ayrı toplanmıştır. Anketin yönerge kısmında belirtilen istek ve özene uymayan anketler, değerlendirme kapsamı dışında tutulmuştur.

Tablo 3.6’de öğretmenlere uygulanan İlköğretim Müfettişlerinin Denetim Davranışlarına İlişkin Öğretmenlerin Algı ve Beklentileri Anketi’ nin geri dönüş ve değerlendirme oranlarına göre dağılımları görülmektedir.

Tablo 3.6. İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentileri anketi geri dönüş ve değerlendirme oranlarına göre dağılımları

Grup	Uygulanan Anket Sayısı	Geri Dönen ve Değerlendirmeye Alınan Anket Sayısı	Geri Dönüş Oranı
	N	N	%
Öğretmen	750	604	80

Anketlerin geçerlilik oranında meydana gelen azalmanın sebebi, araştırmacının tam olarak doldurulmamış anketleri değerlendirme kapsamına almaması ve araştırmanın örneklemini içerisinde bulunan bazı öğretmenlerin bu tür araştırmalara gerekli önemi vermemesi sonucu anketi doldurmamalarından kaynaklanmaktadır. Bazı öğretmenler daha önce yapılan bu tür bilimsel çalışmaların sonuçlarının kendilerine ulaştırılmadığı, dolayısıyla kendilerinin araştırmalarda araç olarak kullanıldıkları düşüncesinde olduklarını ve bu sebeple isteksiz davrandıklarını ifade etmişlerdir. Bu tür araştırma sonuçlarının uygulayıcılara ulaştırılması, gelecekte yapılması muhtemel araştırmaların sağlıklı yapılabilmesi açısından gerekli olduğu düşünülebilir.

3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentileri anketi verilerinin çözümlemesinde her bir madde için frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma puanları hesaplanmıştır. Bulguların yorumlanmasında “sık sık” ve “her zaman” seçenekleri birlikte ele alınmıştır. Öğretmenlerin her bir maddeye verilen cevapları 5’li likert tipi ölçeklerde 1,00 ile 5,00 arasında değişmektedir. Ölçekte yer alan aralıklar eşit aralıklı 5 sütun 4 aralıktan meydana gelmiş ve ölçekte yer alan aralıkların aralık değerlerini bulmak amacıyla $K-1/K$ ($5-1=4$ $4/5=0.80$) eşitliği kullanılmıştır. Bu eşitliğe göre aralık sınır değerleri tablo 3.7’de verilmiştir.

Tablo 3.7. İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentileri anketinde maddelere katılma derecelerine ilişkin aralık değerlerinin sınırları

Katılma Derecesi	Sınırlar
Hiçbir Zaman	1,00-1,80
Nadiren	1,81-2,60
Bazen	2,61-3,40
Sık Sık	3,41-4,20
Her Zaman	4,21-5,00

İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentilerinin öğretmenlerin cinsiyetleri ile branşlarından etkilenip etkilenmediğini anlamak için t testi kullanılmıştır.

İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentilerinin öğretmenlerin kıdemlerinden etkilenip etkilenmediğini belirlemek için amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır. İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentileri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için t testi kullanılmıştır.

3.5. Öğretmenlere İlişkin Genel Bilgiler

Bu kısımda araştırma kapsamına alınan ve anketi geçerli olan öğretmenlere ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 3.8'te anket uygulanan öğretmenlerin cinsiyetlerine ilişkin dağılım gösterilmektedir.

Tablo 3.8. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımı

Öğretmen	Cinsiyet	N	%
	Erkek	296	49
	Kadın	308	51
	TOPLAM	604	100

Tablo 3.8'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin % 49'unu erkek, % 51'ini bayan öğretmenler oluşturmaktadır.

Tablo 3.9'da öğretmenlerin kıdemlerine göre dağılımları görülmektedir.

Tablo 3.9. Öğretmenlerin kıdemlerine göre dağılımı

Kıdem Durumu	N	%
1-5 yıl	45	7,5
6-10 yıl	71	11,8
11-15 yıl	81	13,4
16 yıl ve üstü	407	67,4
TOPLAM	604	100

Tablo 3.9'da görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin yüzde 7,5' u 1-5 yıl arası, yüzde 11,8'i 6-10 yıl arası, yüzde 13,4' ü 11-15 yıl arası, yüzde 67,4' ünü ise 16 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenler oluşturmaktadır. Bir başka deyişle, genelinde araştırma kapsamı 16 yıldan fazla hizmet süresine sahip öğretmenlerden oluşmasına rağmen, yüzde 32,7' lik bir oranda genç öğretmenler de bu araştırmanın kapsamındadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun hizmet sürelerinin fazla olması, denetim etkinlikleri konusunda tecrübe sahibi olduklarını gösterir niteliktedir. Ayrıca norm kadro ve puan üstünlüğü esasına göre atamaların

yapılması sonucunda kıdemi fazla olan öğretmenlerin il merkezinde yoğunlaştığı düşünülebilir.

Tablo 3.10'da öğretmenlerin branşlarına göre dağılımları görülmektedir

Tablo 3.10 Öğretmenlerin branşlarına göre dağılımı

Branşı	N	%
Sınıf Öğretmeni	304	50,3
Branş Öğretmeni	300	49,7
TOPLAM	604	100

Tablo 3.7'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin % 50,3'ü sınıf öğretmeni, % 49,7'si branş öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde “İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentileri” belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla uygulanan anketin istatistiksel analizi ve her alt probleme ilişkin elde edilen bulguların çizelgeleri bu bölümde yer almaktadır.

4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi “İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı düzeyleri nedir?” olarak belirlenmişti. Bu alt problemin bulgularını elde etmek için öğretmenlerin anket maddelerine verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları, standart sapmaları hesaplanmış, katılma dereceleri belirlenmiştir. Katılma dereceleri için sınırlar (1,00-1,80 arası “Hiçbir Zaman”, 1,81-2,60 arası “Nadiren”, 2,61-3,40 arası “Bazen”, 3,41-4,20 arası “Sık Sık”, 4,21-5,00 “Her Zaman”) daha önce yöntem bölümünde verilmişti. Elde edilen bulgular tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmen algılarının dereceleri ve katılma yüzdeleri

Maddeler	Hiçbir Zaman		Nadiren		Bazen		Sık Sık		Her Zaman		$\bar{X}$	Ss
	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%		
M1. Öğretmenler üzerinde yetkiden önce, etkiyi (ikna etme) kullanması.	137	22,7	164	27,2	195	32,3	64	10,6	44	7,3	2,53	1,16
M2. Öğretmenler hakkında önyargısız davranması.	69	11,4	149	24,7	239	39,6	93	15,4	54	8,9	2,86	1,09
M3. Soruşturma açma yetkisini denetim sırasında hissettirmemesi.	105	17,4	121	20,0	187	31,0	101	16,7	90	14,9	2,92	1,29
M4. Sorunlar karşısında uygulanabilir çözümler önermesi.	64	10,6	139	23,0	235	38,9	114	18,9	52	8,6	2,92	1,09

Tablo 4.1. (Devam) İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmen algılarının dereceleri ve katılma yüzdeleri

Maddeler	Hiçbir Zaman		Nadiren		Bazen		Sık Sık		Her Zaman		$\bar{X}$	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
M5. Öğretmenlere arkadaşça davranması.	103	17,1	160	26,5	233	38,6	64	10,6	44	7,3	2,65	1,10
M6. Öğretmenlerin çalışmalarına moral destek vermesi.	126	20,9	148	24,5	228	37,7	66	10,9	36	6,0	2,57	1,11
M7. Denetim için sınıfa girmeden önce öğretmenle görüşmesi.	238	39,4	131	21,7	118	19,5	65	10,8	52	8,6	2,27	1,31
M8. Derslere öğretmenle birlikte girmesi.	193	32,0	141	23,3	154	25,5	66	10,9	50	8,3	2,40	1,26
M9. Sınıfa girdiklerinde öğrencilere kendilerini tanıtmaması.	90	14,9	96	15,9	188	31,1	97	16,1	133	22,0	3,14	1,33
M10. Denetim sırasında izlediği derste öğretmeni endişelendirecek şekilde not almaması.	87	14,4	118	19,5	215	35,6	106	17,5	78	12,9	2,95	1,21
M11. Dersten öğretmenle birlikte çıkması.	56	9,3	73	12,1	183	30,3	143	23,7	149	24,7	3,42	1,24
M12. Öğretmenleri sorumluluk almaya teşvik etmesi.	96	11,4	93	15,4	180	29,8	170	28,1	92	15,2	3,20	1,21
M13. Denetim sırasında sınıfın bir üyesi gibi davranması.	199	32,9	163	27,0	140	23,2	61	10,1	41	6,8	2,31	1,22
M14. Eleştirilerinde yapıcı davranması.	103	17,1	165	27,3	211	34,9	76	12,6	49	8,1	2,67	1,14
M15. Denetim sırasında örnek ders işlemesi.	324	53,6	118	19,5	102	16,9	35	5,8	25	4,1	1,87	1,14
M16. Öğretmenlerle karşılıklı güvene dayalı bir ilişki kurması.	139	23,0	187	31,0	195	32,3	46	7,6	37	6,1	2,43	1,11
M17. Öğretmenlerin kişiliğine ve onuruna saygı göstermesi.	71	11,8	117	19,4	210	34,8	131	21,7	75	12,4	3,04	1,17
M18. Öğretmenlerin emeğine saygı göstermesi.	96	15,9	139	23,0	214	35,4	100	16,6	55	9,1	2,80	1,17
M19. Mesleki saygınlığına uygun hareket ederek örnek olması.	80	13,2	117	19,4	236	39,1	117	19,4	54	8,9	2,91	1,13
M20. Öğrencilerinin önünde öğretmeni eleştirmemesi.	117	19,4	121	20,0	181	30,0	102	16,9	83	13,7	2,86	1,29
M21. Öğretmenlere yeni mesleki yayınları tanıtmaması.	202	33,4	135	22,4	158	26,2	75	12,4	34	5,6	2,34	1,22
M22. Öğretim yöntem ve tekniklerindeki gelişmeleri tanıtmaması.	147	24,3	155	25,7	182	30,1	80	13,2	40	6,6	2,52	1,18
M23. Eğitim-öğretimde verimliliği artırmak için araştırmalar yapması.	162	26,8	142	23,5	166	27,5	90	14,9	44	7,3	2,52	1,23
M24. Planlarının müfredat programlarına uygunluğuna bakması.	29	4,8	52	8,6	96	15,9	185	30,6	242	40,1	3,93	1,15
M25. Planları gün gün sayarak kontrol etmesi.	87	14,4	98	16,2	193	32,0	141	23,3	85	14,1	3,06	1,24
M26. Planlardan en az birini ayrıntılarıyla incelemesi.	27	4,5	52	8,6	144	23,8	172	28,5	209	34,6	3,80	1,14
M27. Öğretmenlerce fikirlerine ihtiyaç duyulan ve kaynak kişi davranışı göstermesi.	158	26,2	144	23,8	189	31,3	76	12,6	37	6,1	2,49	1,18
M28. Öğretmenlerin başarılı çalışmalarını desteklemesi.	104	17,2	128	21,2	216	35,8	99	16,4	57	9,4	2,80	1,18
M29. Öğretmenlerden gelecek yeni bilgi, düşünce ve uygulamalara açık olması.	150	24,8	144	23,8	187	31,0	72	11,9	51	8,4	2,55	1,22
M30. Başarıyı değerlendirmede okulun olanaklarını dikkate alması.	121	20,0	167	27,6	179	29,6	84	13,9	53	8,8	2,64	1,20
M31. Öğretmenlerin düşüncelerini özgürce ifade etmelerine olanak tanıması.	153	25,3	143	23,7	195	32,3	73	12,1	40	6,6	2,51	1,18
M32. Tutum ve davranışlarıyla öğretmeni rahatlatması.	117	19,4	191	31,6	201	33,3	60	9,9	35	5,8	2,51	1,09
M33. Öğretmeni objektif ölçütlere göre değerlendirmesi.	148	24,5	120	19,9	207	34,3	86	14,2	43	7,1	2,60	1,20
Genel											2,75	1,18

Tablo 4.1' in incelenmesinden 1. maddedeki “Öğretmenler üzerinde yetkiden önce, etkiyi (ikna etme) kullanması” davranışı hakkında öğretmenlerin az bir kısmı, (%17,9) müfettişlerin bu davranışa yeteri kadar önem verdiğini belirtmişlerdir. Bu durum öğretmenlerin bu konuda rahatsız oldukları ve müfettişlerin de bu davranışa yeterince önem vermedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde öğretmen görüşlerinin bu maddede $\bar{X}=2.53$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “nadiren” derecesindeki kategoriye girmektedir. Bu ise müfettişlerin etkilemeden çok yetkilerini kullandıkları ve bu durumunda asıl görevleri olan rehberliği etkili yapamadıkları söylenebilir.

2. madde “Öğretmenler hakkında önyargısız davranması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin az bir kısmı, (%24,3) müfettişlerin kendileri hakkında önyargılı davranmadıklarını düşünmektedirler. Müfettişlerin bu davranışının, öğretmenlerin moral ve motivasyonunun olumsuz etkilenmesine neden olduğu düşünülebilir. Ayrıca bu durum öğretmenlerin denetim esnasında tedirgin olduklarının da bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2.86$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “bazen” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin kendileri hakkında önyargısız davranma davranışını “bazen” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Keskinkılıç'ın (1997) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre öğretmenler ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarını; önyargılı, sabit fikirli olarak belirlemişlerdir ve bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

3. madde “Soruşturma açma yetkisini denetim sırasında hissettirmemesi” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin az bir kısmı, (% 31,6) müfettişlerin soruşturma açma yetkisini denetim sırasında hissettirmediğini düşünmektedirler. Müfettişlerin bu davranışının öğretmenleri tedirgin ettiği ve motivasyonlarını olumsuz etkilediğini söyleyebiliriz.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde öğretmen görüşlerinin bu maddede $\bar{X}=2.92$ olduğu görülmektedir. Budeğer ise, “bazen” derecesindeki

kategoriye girmektedir. Bu ise müfettişlerin soruşturma açma yetkilerini “bazen” düzeyinde hissettirmediklerinin göstergesi olabilir.

Pekşen’in (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre müfettişler sicil amiri yetkilerini denetimlerde “çoğunlukla” yansıtmaktadırlar. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Uludüz’ün (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre müfettişlerin tutum ve davranışlarıyla amiri olduğunu öğretmene hissettirme davranışını “bazen” düzeyinde gösterdikleri bulunmuştur. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

4. madde “Sorunlar karşısında uygulanabilir çözümler önermesi” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin az bir kısmı, (%27,5) müfettişlerin sorunlar karşısında uygulanabilir çözümler önerme davranışını gösterdiklerini düşünmektedirler. Bu ise müfettişlerin bu konuda tam yeterli olmadıkları ve öğretmenlerin de sorunlar karşısında müfettişlerden yeterince faydalanamadıklarının bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,92$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “bazen” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin kendileri hakkında önyargısız davranma davranışını “bazen” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Pekşen’in (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre denetim etkinliğinin sınıflarda karşılaşılan eğitsel sorunları çözümüne katkısı yeterli değildir. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

5. madde “Öğretmenlere arkadaşça davranması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çok az bir kısmı, (%17,9) müfettişlerin kendilerine arkadaşça davrandıklarını düşünmektedirler. Bu ise denetim etkinliğinin soğuk ve resmi bir havada geçtiğinin bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,65$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “bazen” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin kendilerine arkadaşça davranma davranışını “bazen” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

6. madde “Öğretmenlerin çalışmalarına moral destek vermesi” şeklinde ifade edilmiştir. Öğretmenlerin çok az bir kısmı, (%16,9) müfettişlerin çalışmalarına moral destek verdiğini düşünmektedir. Bu durum müfettişlerin öğretmenleri güdüleme konusunda yetersiz oldukları, öğretmenlerin moralini ve motivasyonunu olumsuz etkiledikleri şeklinde yorumlanabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,57$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “nadiren” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin çalışmalarına moral destek vermesi davranışını “nadiren” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Uludüz’ün (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre müfettişlerin denetimde öğretmenin çalışmalarına moral destek verme davranışını “bazen” düzeyinde gösterdikleri bulunmuştur. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

7. madde “Denetim için sınıfa girmeden önce öğretmenle görüşmesi” şeklinde ifade edilmiştir. Öğretmenlerin çok az bir kısmı, (%19,4) müfettişlerin denetim için sınıfa girmeden önce öğretmenle görüşme yaptığını düşünmektedir. Bu durum ise müfettişlerin öğretmen ve sınıf hakkında bilgilenmeden teftişe başladıkları ve o sınıfa özel durumları dikkate almadan değerlendirme yaptıklarının bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,27$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “nadiren” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin denetim için sınıfa girmeden önce kendileri ile “nadiren” görüştüğü yönünde görüş bildirmişlerdir.

Pekşen’in (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre müfettişler sınıfın durumu ile ilgili öğretmenin görüşlerini açıklamasına yeterli fırsat vermemektedir. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Uludüz’ün (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre ise müfettişlerin denetim için sınıfa girmeden önce öğretmenle görüşme davranışını “bazen”

düzeyinde, denetimi öğretmenle birlikte planlama davranışını “nadiren” gösterdikleri bulunmuştur. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

8. madde “Derslere öğretmenle birlikte girmesi” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğu, (%55,3) müfettişlerin derse öğretmenle birlikte girmediklerini belirtmiştir. Bunun ise öğretmenler ders işlerken müfettişlerin denetim için sınıfa girdikleri, dersin bölünmesine ve öğretmen ile öğrencilerin tedirgin olmasına yol açtığı düşünülebilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,40$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “nadiren” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin derslere öğretmenle birlikte girmesi davranışını “nadiren” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

9. madde “Sınıfa girdiklerinde öğrencilere kendilerini tanıtmaları” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin az bir kısmı, (%38,1) müfettişlerin sınıfa girdiklerinde öğrencilere kendilerini tanıttığını düşünmektedir. Bu ise müfettişlerin bu davranışa yeterince önem vermediği ve denetimde en önemli unsurlardan biri olan etkili iletişimin kurulamadığının bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=3,14$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “bazen” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin sınıfa girdiklerinde öğrencilere kendilerini tanıtmaları davranışını ‘bazen’ düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Uludüz’ün (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre müfettişlerin sınıfa girdiklerinde kendilerini tanıtmaları davranışını “her zaman” düzeyinde gösterdikleri bulunmuştur. Bu sonuç ile araştırmanın bulguları örtüşmemektedir.

10. madde “Denetim sırasında izlediği derste öğretmeni endişelendirecek şekilde not almaması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin az bir kısmı, (%30,4) müfettişlerin denetim sırasında izlediği derste öğretmeni endişelendirecek şekilde not aldığını düşünmektedir. Bu durum müfettişlerin bu davranışa yeterince önem vermediği ve öğretmenlerin tedirgin bir şekilde teftiş geçirdiğinin göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,95$ olduğu görülmektedir. Budeğer ise, “bazen” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin denetim sırasında izlediği derste öğretmeni endişelendirecek şekilde not almaması davranışını “bazen” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

11. madde “Dersten öğretmenle birlikte çıkması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğu, (%48,4) müfettişlerin dersten öğretmenle birlikte çıktığını düşünmektedir. Öğretmenlerin bu denetim davranışından memnun oldukları söylenebilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=3,42$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “sık sık” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin dersten öğretmenle birlikte çıkması davranışını “sık sık” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

12. madde “Öğretmenleri sorumluluk almaya teşvik etmesi” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin bir kısmı, (%43,3) müfettişlerin kendilerini sorumluluk almaya teşvik ettiğini düşünürken, diğer bir kısmı (29,8) ara sıra bu davranışın gösterildiğini belirtmesi öğretmenlerin bu konuda hemfikir olmadıklarının bir göstergesi olabilir. Müfettişlerin öğretmenleri sorumluluk almaya teşvik etmede tam yeterli olmadıkları söylenebilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=3,20$ olduğu görülmektedir. Budeğer ise, “bazen” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin kendilerini sorumluluk almaya teşvik etme davranışını “bazen” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

13. madde “Denetim sırasında sınıfın bir üyesi gibi davranması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çok az bir kısmının, (%16,9) müfettişlerin denetim sırasında sınıfın bir üyesi gibi davrandıklarını düşünmeleri, öğretmenlerin bu denetim davranışını yeterli bulmadıkları ve rahatsız olduklarının bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,31$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “nadiren” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin denetim sırasında sınıfın bir üyesi gibi davranması davranışını “nadiren” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

14. madde “Eleştirilerinde yapıcı davranması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin az bir kısmı, (%20,7) müfettişlerin eleştirilerinde yapıcı davrandıklarını düşünmektedir. Bu durum öğretmenlerin, müfettişlerin eleştirilerinde yapıcı olmadıklarını, dolayısıyla etkili rehberlik ve iletişim gösteremediklerini düşündüklerinin bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,67$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “bazen” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler eleştirilerinde yapıcı davranma davranışını “bazen” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

15. madde “Denetim sırasında örnek ders işlemesi” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çok az bir kısmı, (%9,9) müfettişlerin denetim sırasında örnek ders işlediğini belirtmiştir. Bu ise müfettişlerin bu davranışa yeterince önem vermediği, dolayısıyla öğretmenler üzerinde mesleki yönden yeterli olup olmadıkları konusunda kuşku uyandırdıklarının bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=1,87$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “nadiren” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin denetim sırasında örnek ders işlemesi davranışını “nadiren” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Uludüz’ün (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre müfettişlerin denetim sırasında örnek ders işleme davranışını “nadiren” düzeyinde gösterdikleri bulunmuştur. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

16. madde “Öğretmenlerle karşılıklı güvene dayalı bir ilişki kurması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çok az bir kısmı, (%13,7) müfettişlerin kendileri ile karşılıklı güvene dayalı bir ilişki kurduğunu düşünmektedir. Bu ise

müfettişlerin bu konuda yetersiz oldukları, denetimlerin soğuk ve resmi bir havada geçtiğinin göstergesi olabilir. Karşılıklı güvenin tesis edilemediği bir denetimin amacına ulaşmasının beklenemeyeceği söylenebilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,43$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “nadiren” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin kendileri ile karşılıklı güvene dayalı bir ilişki kurması davranışını “nadiren” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

17. madde “Öğretmenlerin kişiliğine ve onuruna saygı göstermesi” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin bir kısmı, (%31,2) müfettişlerin kendileri hakkında önyargılı davranmadıklarını düşünürken bir kısmı ise (34,1) müfettişlerin kendileri hakkında önyargılı davrandıklarını düşünmektedirler. Bu durum, müfettişlerin bu davranışı ara sıra düzeyinde sergiledikleri ama yeterli ve etkili olmadıklarının bir göstergesi olabilir. Kişiliğine ve onuruna saygı gösterilmeyen bir öğretmenin iş doyumunun olması düşünülemez.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=3,04$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “bazen” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler kişiliklerine ve onurlarına saygı göstermesi davranışını müfettişlerin “bazen” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

18. madde “Öğretmenlerin emeğine saygı göstermesi” şeklinde ifade edilmişti. öğretmenlerin az bir kısmının, (%25,7) müfettişlerin emeklerine saygı gösterdiğini düşünmeleri, müfettişlerin bu konuya yeterince önem vermediklerinin bir göstergesi olabilir. Emeğine saygı gösterilmeyen, yaptıkları takdir edilmeyen bir öğretmenin motivasyonunun ve veriminin düşeceği söylenebilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,80$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “bazen” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler emeklerine saygı gösterilmesi davranışını müfettişlerin “bazen” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

19. madde “Meslekî saygınlığına uygun hareket ederek örnek olması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin az bir kısmının, (%28,3) müfettişlerin meslekî saygınlığına uygun hareket ederek örnek olduğunu düşünmeleri, müfettişlerin bu konuda yetersiz olduklarının bir göstergesi olabilir. Bunun ise, öğretmenlerin gözünde müfettişin değerini düşüreceği ve denetimin etkisini azaltacağı düşünülebilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,91$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “bazen” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin meslekî saygınlığına uygun hareket ederek örnek olması davranışını “bazen” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

20. madde “Öğrencilerinin önünde öğretmeni eleştirmemesi” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin bir kısmının, (%30,6) müfettişlerin öğrencilerinin önünde öğretmeni eleştirmediklerini düşünürken diğer bir kısmı ise (%39,4) müfettişlerin öğrencilerinin önünde öğretmeni eleştirdiklerini düşünmeleri, müfettişlerin bu davranışa dönük aralarında tutarsızlık olduğu, bir kısmı bu davranışa önem verirken diğer bir kısmının ise bu davranışa önem vermediğinin bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,86$ olduğu görülmektedir. Budeğer ise, “bazen” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler kendilerini öğrencilerinin önünde eleştirilmemesi davranışını müfettişlerin “bazen” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Uludüz’ün (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre müfettişlerin denetimde öğretmenin eksik yönlerini sınıf önünde eleştirme davranışını “nadiren” düzeyinde gösterdikleri bulunmuştur. Bu sonuç araştırmanın bulguları ile örtüşmemektedir.

21. madde “Öğretmenlere yeni mesleki yayınları tanıtması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin az bir kısmının, (%18) müfettişlerin öğretmenlere yeni mesleki yayınları tanıtma davranışını sergilediklerini düşünmeleri, müfettişlerin bu konuda yetersiz kaldıkları ve öğretmenlerin mesleki gelişimlerine yeterince yardımcı olmadıklarının bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,34$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “nadiren” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin kendilerine yeni mesleki yayınların tanıtması davranışını “nadiren” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Pekşen’in (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre müfettişler mesleki gelişmeleri öğretmenlere aktarmakta yeterli çabayı göstermemektedirler. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

22. madde “Öğretim yöntem ve tekniklerindeki gelişmeleri tanıtması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çok az bir kısmının, (%19,8) müfettişlerin öğretim yöntem ve tekniklerindeki gelişmeleri tanıtması davranışını sergilediklerini düşünmeleri, müfettişlerin bu konuda yetersiz kaldığı ve öğretmenlerin mesleki gelişimlerine yeterince katkıda bulunamadıklarının bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,52$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “nadiren” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin öğretim yöntem ve tekniklerindeki gelişmeleri tanıtma davranışını “nadiren” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Pekşen’in (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre müfettişler mesleki gelişmeleri öğretmenlere aktarmakta yeterli çabayı göstermemektedirler. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Uludüz’ün (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre ise müfettişlerin denetimde öğretim araç ve gereçlerinin daha etkin kullanılmasına yardımcı olma, öğretim yöntem ve tekniklerindeki gelişmeleri öğretmenlere tanıtması davranışını “bazen” düzeyinde gösterdikleri bulunmuştur. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

23. madde “Eğitim-öğretimde verimliliği artırmak için araştırmalar yapması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin az bir kısmının, (%22,1) müfettişlerin eğitim-öğretimde verimliliği artırmak için araştırmalar yaptığını düşünmeleri, müfettişlerin bu konuda yetersiz kaldığının, var olan durumların tespiti ile yetindiklerinin, kendilerini yeterince geliştirmedikleri ve araştırmaya yönelmediklerinin, sonuçta

öğretmenlerin de bu alanda yeterince müfettişlerden yararlanamadıklarının bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,52$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “nadiren” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin eğitim-öğretimde verimliliği artırmak için araştırmalar yapması davranışını “nadiren” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Pekşen’in (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre müfettişler eğitim sisteminin yeniden yapılanmasında kaynaklık edecek bilgilerin tespitini yapmaktan uzaktırlar. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

24. madde “Planlarımın müfredat programlarına uygunluğuna bakması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğunun, (%70,7) planların müfredat programlarına uygunluğuna bakıldığını düşünmeleri, müfettişlerin bu davranışa önem verdiklerinin bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=3,93$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “sık sık” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler planların müfredat programlarına uygunluğuna bakması davranışını müfettişlerin “sık sık” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Uludüz’in (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre müfettişlerin planların programlara uygunluğuna bakmak davranışını “her zaman” düzeyinde gösterdikleri bulunmuştur. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

25. madde “Planları gün gün sayarak kontrol etmesi” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin bir kısmı, (%30,6) müfettişlerin planları gün gün sayarak kontrol etmediğini düşünürken, bir kısmı ise(37,4) planların gün gün sayılarak kontrol edildiğini düşünmektedir. Bazı müfettişler bu davranışa önem verirken, bazıları önemsiz bulmaktadır. Bu ise müfettiş değişimi olduğunda uygulamada tutarsızlıklar doğurmakta, öğretmen ikilemde kalabilmektedir. Bulgular müfettişler arasında bu konuda tutarsızlığın olduğunun bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=3,06$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “bazen” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin planlarını gün gün sayarak kontrol etmesi davranışını “bazen” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Pekşen’in (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre denetim esnasında planlardaki tüm ayrıntılar denetlenmektedir. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Uludüz’ün (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre müfettişlerin planları gün gün sayarak kontrol etmesi davranışını “nadiren” düzeyinde gösterdikleri bulunmuştur. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

26. madde “Planlardan en az birini ayrıntılarıyla incelemesi” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğunun, (%63,1) müfettişlerin planlardan en az birini ayrıntılarıyla incelediğini düşünmeleri, müfettişlerin bu davranışa önem verdiklerinin ve aralarında hemfikir olduklarının bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=3,80$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “sık sık” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin planlardan en az birini ayrıntılarıyla incelenmesi davranışını “sık sık” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Pekşen (1996)’in yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre denetim esnasında planlardaki tüm ayrıntılar denetlenmektedir. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

27. madde “Öğretmenlerce fikirlerine ihtiyaç duyulan ve kaynak kişi davranışı göstermesi” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin az bir kısmının, (%18,7) müfettişlerin öğretmenlerce fikirlerine ihtiyaç duyulan ve kaynak kişi davranışı gösterdiğini düşünmeleri, müfettişlerin mesleki olarak öğretmenlere kaynaklık edemediklerinin bir göstergesi olabilir. Bu durumu, ‘öğretmenler müfettişlerin mesleki açıdan yetersiz olduklarını düşünmektedirler’ şeklinde yorumlayabiliriz.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,49$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “nadiren” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin fikirlerine ihtiyaç duyulan ve kaynak kişi davranışı göstermesini “nadiren” düzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.

28. madde “Öğretmenlerin başarılı çalışmalarını desteklemesi” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin az bir kısmının, (%25,8) başarılı çalışmalarının desteklendiğini düşünmeleri, müfettişlerin bu davranışa yeterli önemi vermediğinin ve öğretmenlerin başarılarının onura edilmediğinin bir göstergesi olabilir. Bunun ise öğretmenlerin şevkinin kırılmasına ve motivasyonlarının düşmesine neden olacağı düşünülebilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,80$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “bazen” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin başarılı çalışmalarını desteklemesi davranışını “bazen” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

29. madde “Öğretmenden gelecek yeni bilgi, düşünce ve uygulamalara açık olması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin az bir kısmının, (%20,3) müfettişlerin öğretmenden gelecek yeni bilgi, düşünce ve uygulamalara açık olduğunu düşünmeleri, müfettişlerin gelişim ve değişime yeterince açık olmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Bu durumun, müfettişlerin mesleki değerinin öğretmenlerin gözünde düşmesine neden olacağı düşünülebilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,55$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “nadiren” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler kendilerinden gelen yeni bilgi, düşünce ve uygulamalara müfettişlerin “nadiren” düzeyinde açık oldukları yönünde görüş bildirmişlerdir.

30. madde “Başarıyı değerlendirmede okulun olanaklarını dikkate alması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin az bir kısmının, (%22,7) müfettişlerin başarıyı değerlendirirken okulun olanaklarını dikkate aldığını düşünmeleri, özellikle imkanları sınırlı okullarda öğretmenlerin bu durumdan rahatsız olduklarının ve

objektif bir değerlendirme yapılmadığının bir göstergesi olabilir. Müfettişlerin bu davranışa yeterince önem vermediği, bunun ise değerlendirmede sıkıntı doğuracağı söylenebilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,64$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “bazen” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler başarıyı değerlendirmede okulun olanaklarını dikkate alma davranışını müfettişlerin “bazen” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Pekşen’in (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre müfettişler denetim sonrası raporların yazımı sırasında çevre faktörünü dikkate almamaktadırlar. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Uludüz’ün (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre ise müfettişlerin denetimde çevre koşullarının öğretmen performansına etkilerini bulmaya çalışma davranışını “bazen” düzeyinde gösterdikleri bulunmuştur. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

31. madde “Öğretmenlerin düşüncelerini özgürce ifade etmelerine olanak tanınması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin az bir kısmının, (%18,7) müfettişlerin düşüncelerini özgürce ifade etmelerine olanak tanıdığını düşünmeleri, müfettişlerin bu konuya yeterince önem vermediği, baskıcı bir tutum sergiledikleri ve öğretmenlerin bu durumdan rahatsız olduklarının bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,51$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “nadiren” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler düşüncelerini özgürce ifade etmelerine olanak tanıma davranışını müfettişlerin “nadiren” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Pekşen’in (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına öğretmenle sınıfın durumu tartışılmamaktadır. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Uludüz’ün (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre ise müfettişlerin denetim sonrası denetimle ilgili öğretmenle görüşmek davranışını “sık sık” düzeyinde gösterdikleri bulunmuştur. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler nitelikte değildir.

32. madde “Tutum ve davranışlarıyla öğretmeni rahatlatması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin az bir kısmı, (%15,7) müfettişlerin tutum ve davranışlarıyla öğretmeni rahatlattığını düşünmektedir. Bu durum, müfettişlerin öğretmenlerle etkili iletişim kurmada yetersiz kaldıklarının ve öğretmenlerin rahat bir denetim geçirmediğinin bir göstergesi olabilir. Sonuçta öğretmen tedirginliğe düşmektedir. Denetim, rehberlik ve gelişme den çok bir eziyete dönüşmektedir diyebiliriz.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,51$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “nadiren” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin tutum ve davranışlarıyla kendilerini rahatlatması davranışını “nadiren” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

33. madde “Öğretmeni objektif ölçütlere göre değerlendirmesi” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin az bir kısmı, (%21,3) müfettişlerin kendilerini objektif ölçütlere göre değerlendirdiğini düşünmektedir. Bu durum, müfettişlerin bu davranışa yeterli hassasiyeti gösteremediklerinin bir göstergesi olabilir. Bunun ise öğretmenlerin denetim etkinliğine bakışlarını ve müfettişe karşı güvenlerini olumsuz etkilediği söylenebilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=2,60$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “nadiren” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin kendilerini objektif ölçütlere göre değerlendirmesi davranışını “nadiren” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Pekşen’in (1996) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına denetimler sonucunda sınıfla ilgili gözlemler öğretmene aktarılmamaktadır. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Genel aritmetik ortalama açısından incelendiğinde öğretmen görüşlerinin $\bar{X}=2,75$ olduğu görülmektedir. Genel aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin denetim davranışlarını “bazen” düzeyinde gösterdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi “İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algıları, onların;

a) Cinsiyetlerine,

b) Kıdemlerine,

c) Branşlarına göre farklılık göstermekte midir?” olarak belirlenmişti. Bu alt problemin bulgularını elde etmek için t testi ve varyans analizi uygulanmıştır.

4.2.1. Cinsiyet değişkeni

İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algılarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması Tablo 4.2’ de verilmiştir.

Tablo 4.2. İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algılarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Kadın	296	89,8311	22,7705	-1,192	.234
Erkek	308	92,1071	24,0857		

p>.05

Tablo 4.2’de görüldüğü gibi, ilköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmen algıları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık ($p=.34$) bulunmamıştır. Başka bir ifade ile, ilköğretim okullarında ankette belirtilen tüm denetim davranışları, kadın ve erkek öğretmenler tarafından benzer şekilde algılanmaktadır. İster kadın olsun, ister erkek olsun tüm öğretmenlerin, ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin algıları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Kurnaz (2002) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre müfettişlerin yeterlilik düzeyleri ölçülmüş, cinsiyet değişkenine ilişkin olarak öğretmenlerin

görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığı saptanmıştır. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

4.2.2. Kıdem değişkeni

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kıdemlerine göre istatistiksel dağılımları Tablo 4.3' te verilmiştir.

Tablo 4.3. Öğretmenlerin kıdemlerine göre istatistiksel dağılımları

Gruplar	N	$\bar{X}$	Ss
1-5 yıl	45	87,5778	21,4989
6-10 yıl	71	88,1831	20,9013
11-15 yıl	81	88,5432	22,9527
16 yıl ve üstü	407	92,3464	24,1330
Toplam	604	90,9917	23,4586

Öğretmenlerin ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin algıları ile kıdem değişkeni arasındaki fark Tablo 4.4' te verilmiştir.

Tablo 4.4. Öğretmenlerin ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin algıları ile kıdem değişkeni arasındaki fark

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	2317,110	3	772,370	1,406	.240
Gruplar İçi	329517,85	600	549,196		
Toplam	331834,96	603			

$p > .05$

Tablo 4.4' de görüldüğü gibi, ilköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı dereceleri ile kıdem değişkeni arasında anlamlı bir farklılık ($p=0,240$) bulunmamıştır. Diğer bir deyişle, hizmet yılı ne olursa olsun, ilköğretimde çalışan öğretmenler ankette yer alan denetim davranışları konusunda benzer görüşlere sahiptirler. Bu durum, mesleğin ilk yıllarında olan öğretmenlerin, mesleğe yeni başlamanın heyecanı içinde olmaları nedeniyle ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin duyarlı oldukları, diğer taraftan da yılların getirdiği deneyimle tecrübe kazanan öğretmenlerin de duyarlılıklarını kaybetmedikleri şeklinde açıklanabilir.

Kurnaz (2002) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre müfettişlerin yeterlilik düzeyleri ölçülmüş, kıdem değişkenine ilişkin olarak öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığı saptanmıştır. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

4.2.3. Branş değişkeni

İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algılarının branş değişkenine göre karşılaştırılması Tablo 4.5’ te verilmiştir.

Tablo 4.5. İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algılarının branş değişkenine göre karşılaştırılması

Branş	N	$\bar{X}$	Ss	t	P
Sınıf	304	92,0132	24,9364	1,077	.282
Branş	300	89,9567	21,8527		

$p > .05$

Tablo 4.5’ de görüldüğü gibi, ilköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı dereceleri ile branş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık ($p=0,282$) bulunmamıştır. Başka bir ifade ile, ilköğretim okullarında ankette belirtilen tüm denetim davranışları, sınıf ve branş öğretmenleri tarafından benzer şekilde algılanmaktadır. İster sınıf öğretmeni olsun, ister branş öğretmeni olsun, tüm öğretmenlerin, ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin algıları arasında anlamlı bir fark yoktur.

4.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt problemi “İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin beklenti düzeyleri nedir?” olarak belirlenmişti. Elde edilen bulgular tablo 4.6’ de verilmiştir.

Tablo 4.6. İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmen beklenti dereceleri ve katılma yüzdeleri

Maddeler	Hiçbir Zaman		Nadiren		Bazen		Sık Sık		Her Zaman		$\bar{X}$	Ss
	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%		
M1. Öğretmenler üzerinde yetkiden önce, etkiyi (ikna etme) kullanması.	24	4,0	24	4,0	57	9,4	105	17,4	394	65,2	4,36	1,07
M2. Öğretmenler hakkında önyargısız davranması.	29	4,8	15	2,5	32	5,3	60	9,9	468	77,5	4,53	1,04
M3. Soruşturma açma yetkisini denetim sırasında hissettirmemesi.	124	20,5	29	4,8	49	8,1	49	8,1	353	58,4	3,79	1,63
M4. Sorunlar karşısında uygulanabilir çözümler önermesi.	8	1,3	25	4,1	44	7,3	118	19,5	409	67,7	4,48	0,90
M5. Öğretmenlere arkadaşa davranması.	12	2,0	21	3,5	41	6,8	96	15,9	434	71,9	4,52	0,91
M6. Öğretmenlerin çalışmalarına moral destek vermesi.	11	1,8	15	2,5	30	5,0	93	15,4	455	75,3	4,60	0,84
M7. Denetim için sınıfa girmeden önce öğretmenle görüşmesi.	14	2,3	17	2,8	44	7,3	117	19,4	412	68,2	4,48	0,92
M8. Derslere öğretmenle birlikte girmesi.	27	4,5	27	4,5	68	11,3	107	17,7	375	62,1	4,28	1,11
M9. Sınıfa girdiklerinde öğrencilere kendilerini tanıtmaları.	11	1,8	16	2,6	33	5,5	54	8,9	490	81,1	4,65	0,85
M10. Denetim sırasında izlediği derste öğretmeni endişelendirecek şekilde not almaması.	100	16,6	31	5,1	44	7,3	80	13,2	349	57,8	3,91	1,53
M11. Dersten öğretmenle birlikte çıkması.	10	1,7	24	4,0	81	13,4	97	16,1	392	64,9	4,39	0,97
M12. Öğretmenleri sorumluluk almaya teşvik etmesi.	12	2,0	22	3,6	60	9,9	123	20,4	387	64,1	4,41	0,95
M13. Denetim sırasında sınıfın bir üyesi gibi davranması.	9	1,5	19	3,1	29	4,8	97	16,1	450	74,5	4,59	0,84
M14. Eleştirilerinde yapıcı davranması.	3	0,5	17	2,8	33	5,5	58	9,6	493	81,6	4,69	0,74
M15. Denetim sırasında örnek ders işlemesi.	25	4,1	30	5,0	90	14,9	99	16,4	360	59,6	4,22	1,13
M16. Öğretmenlerle karşılıklı güvene dayalı bir ilişki kurması.	8	1,3	17	2,8	28	4,6	97	16,1	454	75,2	4,61	0,81
M17. Öğretmenlerin kişiliğine ve onuruna saygı göstermesi.	4	0,7	13	2,2	25	4,1	48	7,9	514	85,1	4,75	0,69
M18. Öğretmenlerin emeğine saygı göstermesi.	5	0,8	15	2,5	25	4,1	45	7,5	514	85,1	4,74	0,73
M19. Meslekî saygınlığına uygun hareket ederek örnek olması.	2	0,3	14	2,3	32	5,3	53	8,8	503	83,3	4,72	0,70

Tablo 4.6. (Devam) İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmen beklenti dereceleri ve katılma yüzdeleri

Maddeler	Hiçbir Zaman		Nadiren		Bazen		Sık Sık		Her Zaman		$\bar{X}$	Ss
	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%		
M20. Öğrencilerinin önünde öğretmeni eleştirmemesi.	127	21,0	17	2,8	30	5,0	37	6,1	393	65,1	3,91	1,64
M21. Öğretmenlere yeni mesleki yayınları tanıtması.	13	2,2	16	2,6	35	5,8	132	21,9	408	67,5	4,50	0,89
M22.Öğretim yöntem ve tekniklerindeki gelişmeleri tanıtması.	6	1,0	20	3,3	36	6,0	119	19,7	423	70,0	4,54	0,83
M23. Eğitim-öğretimde verimliliği artırmak için araştırmalar yapması.	4	0,7	21	3,5	30	5,0	125	20,7	424	70,2	4,56	0,80
M24. Planlarının müfredat programlarına uygunluğuna bakması.	13	2,2	39	6,5	89	14,7	118	19,5	345	57,1	4,23	1,06
M25. Planları gün gün sayarak kontrol etmesi.	198	32,8	90	14,9	118	19,5	76	12,6	122	20,2	2,73	1,52
M26. Planlardan en az birini ayrıntılarıyla incelemesi.	58	9,6	71	11,8	132	21,9	112	18,5	231	38,2	3,64	1,35
M27. Öğretmenlerce fikirlerine ihtiyaç duyulan ve kaynak kişi davranışı göstermesi.	5	0,8	21	3,5	51	8,4	108	17,9	419	69,4	4,51	0,85
M28. Öğretmenlerin başarılı çalışmalarını desteklemesi.	5	0,8	10	1,7	35	5,8	64	10,6	490	81,1	4,70	0,73
M29. Öğretmenlerden gelecek yeni bilgi, düşünce ve uygulamalara açık olması.	6	1,0	18	3,0	27	4,5	75	12,4	478	79,1	4,66	0,78
M30. Başarıyı değerlendirmede okulun olanaklarını dikkate alması.	5	0,8	15	2,5	39	6,5	64	10,6	481	79,6	4,66	0,78
M31. Öğretmenlerin düşüncelerini özgürce ifade etmelerine olanak tanınması.	6	1,0	16	2,6	32	5,3	65	10,8	485	80,3	4,67	0,78
M32. Tutum ve davranışlarıyla öğretmeni rahatlatması.	7	1,2	12	2,0	31	5,1	64	10,6	490	81,1	4,69	0,76
M33. Öğretmeni objektif ölçütlere göre değerlendirmesi.	6	1,0	17	2,8	28	4,6	33	5,5	520	86,1	4,73	0,76
Genel											4,40	0,96

Tablo 4.6' nın incelenmesinden 1. maddedeki “Öğretmenler üzerinde yetkiden önce etkiyi (ikna etme) kullanması” davranışına ilişkin öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun (%82,6) beklenti düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum öğretmenlerin iyi insan ilişkilerine dayanan bir denetim özlemi içinde oldukları şeklinde yorumlanabilir. Müfettişler bu beklentiye ne derece yüksek yerine getirirse denetimin de o kadar nitelikli olacağını söyleyebiliriz.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu maddede $\bar{X}=4,36$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesinde ki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin yetkiden önce, etkiyi (ikna etme) kullanması’ davranışını “her zaman” düzeyinde gösterilmesini beklemektedirler.

2. maddedeki “Öğretmenler hakkında önyargısız davranması” davranışına ilişkin öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (%87,4), müfettişlerin kendileri hakkında önyargısız davranmasını beklemektedir. Bu beklentinin müfettişler tarafından önemsenip karşılanmasının objektif denetim için gerekli olduğu söylenebilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,53$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin kendileri hakkında önyargısız davranma davranışını “her zaman” düzeyinde gösterilmesini beklemektedirler.

3. madde “Soruşturma açma yetkisini denetim sırasında hissettirmemesi” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğu (%66,5) müfettişlerin soruşturma açma yetkisini denetim sırasında hissettirmemesi davranışını beklemektedirler. Soruşturma açabilme yetkisinin denetim sırasında hissettirilmesi öğretmenlerin rahat davranamamasına ve denetim etkinliğinden rahatsız olmalarına neden olacağı söylenebilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=3,79$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “sık sık” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin soruşturma açma yetkisini denetim sırasında hissettirmemesi davranışına ilişkin beklentilerinin “sık sık” düzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.

4. maddedeki ‘Sorunlar karşısında uygulanabilir çözümler önermesi’ davranışının gösterilmesi öğretmenlerin çoğunluğunun (%87,2) beklentisidir. Müfettişlerin öğretmenleri etkileme gücü kazabilmeleri için bu beklentiye karşılamları gerektiği söylenebilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,48$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin sorunlar karşısında uygulanabilir çözümler önermesi davranışına ilişkin beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.

5. maddedeki “Öğretmenlere arkadaşça davranması” davranışının gösterilmesini öğretmenlerin çoğunluğu (%87,8) müfettişlerden beklemektedir. Burada öğretmenlerin müfettişleri kendilerinden biri gibi görmek istedikleri sonucu çıkarılabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,52$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin arkadaşça davranması davranışına ilişkin beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.

6. maddedeki “Öğretmenlerin çalışmalarına moral destek vermesi” davranışının gösterilmesini öğretmenlerin çoğunluğu (%90,7) müfettişlerinden beklemektedir. Bulgular öğretmenlerin takdir edilme ve motive edilmeye ihtiyaç hissettiklerinin göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,60$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, müfettişlerin öğretmenlerin çalışmalarına moral destek vermesi davranışına ilişkin öğretmen beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğunu görülmektedir.

7. maddedeki “Denetim için sınıfa girmeden önce öğretmenle görüşmesi” davranışının gösterilmesini öğretmenlerin çoğunluğu (%87,6) müfettişlerden beklemektedir. Bu beklenti öğretmenlerin denetim öncesi müfettişle tanışma ve varsa sınıfa özel durumlar hakkında müfettişi bilgilendirmek istediğinin bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,48$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin denetim için sınıfa girmeden önce öğretmenle görüşmesi davranışına ilişkin beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.

8. madde “Derslere öğretmenle birlikte girmesi” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğunun (%79,8), derse müfettişle girmek istemelerinin nedeni,

dersin bölünmemesi ve öğrencilerin gözünde müfettiş de benim gibi bir insan, kaygıya yer yok mesajı vermek istemesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,28$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin derslere öğretmenle birlikte girmesi davranışına ilişkin beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.

9. madde “Sınıfa girdiklerinde öğrencilere kendilerini tanıtmaları” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğunun (%90), müfettişlerin sınıfa girdiklerinde, öğrencilere kendilerini tanıtmalarını beklemelerinin nedeni olarak, öğrencilerde olası kaygıların azaltılması ve sınıf havasının normale dönmesini istemeleri olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,65$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin sınıfa girdiklerinde öğrencilere kendilerini tanıtmaları davranışına ilişkin beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.

10. madde “Denetim sırasında izlediği derste öğretmeni endişelendirecek şekilde not almaması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğunun (%71), müfettişlerin denetim sırasında izlediği derste öğretmeni endişelendirecek şekilde not almamasını beklemelerinin nedeni olarak, dersin işlenişi esnasında dikkatinin dağılmaması ve konsantrasyonunun bozulmamasını istemesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=3,91$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “sık sık” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin denetim sırasında izlediği derste öğretmeni endişelendirecek şekilde not almaması davranışına ilişkin beklentilerinin “sık sık” düzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.

11. madde “Dersten öğretmenle birlikte çıkması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğunun (%81), müfettişlerin dersten öğretmenle birlikte çıkmasını beklemelerinin nedeni olarak, denetlenip bırakılıp gidilen kişi konumuna

düşmemek ve değerlendirmenin sıcağı sıcağına beraber yapılmasını istemeleri olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,39$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin dersten öğretmenle birlikte çıkması davranışına ilişkin beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.

12. madde “Öğretmenleri sorumluluk almaya teşvik etmesi” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğunun (%84,5), müfettişlerin öğretmenleri sorumluluk almaya teşvik etmesini istemeleri, bazen öğretmenlerinde teşvik edilmeye ihtiyacının olduğunu bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,41$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, müfettişlerin öğretmenleri sorumluluk almaya teşvik etmesi davranışına ilişkin öğretmen beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğu görülmektedir.

13. madde “Denetim sırasında sınıfın bir üyesi gibi davranması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğunun (%90,6), müfettişlerin denetim sırasında sınıfın bir üyesi gibi davranmasını beklemelerinin nedeni olarak sınıfın doğal akışının bozulmasını istememeleri olduğu düşünülebilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,59$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin denetim sırasında sınıfın bir üyesi gibi davranması davranışına ilişkin beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.

14. madde “Eleştirilerinde yapıcı davranması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğunun (%91,2), müfettişlerin eleştirilerinde yapıcı davranmasını istemelerinin nedeni olarak, eleştirinin gerekli olduğu ama yapıcı ve yol gösterici olması gerektiğine inandıkları şeklinde yorumlanabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,69$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki

kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin eleştirilerinde yapıcı davranması davranışına ilişkin beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.

15. madde “Denetim sırasında örnek ders işleme” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğunun (%76), müfettişlerin denetim sırasında örnek ders işlemesini beklemelerinin nedeni, bilmedikleri farklı ve yeni bir yöntem öğrenebilirmiyiz düşüncesinden kaynaklanıyor olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,22$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin denetim sırasında örnek ders işleme davranışına ilişkin beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.

16. madde “Öğretmenlerle karşılıklı güvene dayalı bir ilişki kurması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğunun (%91,3), müfettişlerin öğretmenlerle karşılıklı güvene dayalı bir ilişki kurmasını beklemeleri, sağlıklı ve objektif bir denetim istemelerinin bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,61$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, müfettişlerin öğretmenlerle karşılıklı güvene dayalı bir ilişki kurması davranışına ilişkin öğretmen beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğu görülmektedir.

17. maddedeki “Öğretmenlerin kişiliğine ve onuruna saygı göstermesi” davranışını öğretmenlerin çoğunluğunun (%93) istemesi, her insanın olduğu gibi, öğretmenlerin de bu davranışı görmeye haklarının olduğunu düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,75$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, müfettişlerin öğretmenlerin kişiliğine ve onuruna saygı göstermesi davranışına ilişkin öğretmen beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğu görülmektedir.

18. maddedeki “Öğretmenlerin emeğine saygı göstermesi” davranışını öğretmenlerin çoğunluğunun (%92,6) bekleme, her çalışmanın bir emek ve özveri ile olduğu ve mutlaka saygı gösterilmesi gerektiğine öğretmenlerin inandıklarının bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,74$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, müfettişlerin öğretmenlerin emeğine saygı göstermesi davranışına ilişkin öğretmen beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğu görülmektedir.

19. madde “Meslekî saygınlığına uygun hareket ederek örnek olması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğunun (%92,1), müfettişlerin meslekî saygınlığına uygun hareket ederek örnek olmasını beklemeleri, müfettişlerin bizzat yaşayarak ve göstererek öğretmene rehberlik yapması gerektiğinin bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,72$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin meslekî saygınlığına uygun hareket ederek örnek olması davranışına ilişkin beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.

20. madde “Öğrencilerinin önünde öğretmeni eleştirmemesi” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğunun, (%71,2) müfettişlerin kendilerini öğrencilerinin önünde eleştirmemesini beklemeleri, eğer yapılması gerekiyorsa eleştirilerin kişiye özel ve insan onurunu zedelemekten yapılmasını istediklerinin bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=3,91$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “sık sık” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin öğrencilerinin önünde öğretmeni eleştirmemesi davranışına ilişkin beklentilerinin “sık sık” düzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.

21. maddedeki “Öğretmenlere yeni mesleki yayınları tanıtmaları” davranışını öğretmenlerin çoğunluğunun (%89,4) müfettişlerden beklemeleri, öğretmenlerin

müfettişleri rehber, geliştirici ve eğitici kişiler olarak görmek istediklerinin bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,50$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, müfettişlerin öğretmenlere yeni mesleki yayınları tanıtması davranışına ilişkin öğretmen beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğu görülmektedir.

22. maddedeki “Öğretim yöntem ve tekniklerindeki gelişmeleri tanıtması” davranışını öğretmenlerin çoğunluğunun (%89,7) müfettişlerden beklentileri, öğretmenlerin müfettişleri rehber, geliştirici ve eğitici kişiler olarak görmek istediklerinin bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,54$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin öğretim yöntem ve tekniklerindeki gelişmeleri tanıtması davranışına ilişkin beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.

23. maddedeki “Eğitim-öğretimde verimliliği artırmak için araştırmalar yapması” davranışını öğretmenlerin çoğunluğunun (%90,9) müfettişlerden beklentileri, müfettişlerin denetimin yanında araştırma geliştirme çalışmaları da yapması gerektiğinin bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,56$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin eğitim-öğretimde verimliliği artırmak için araştırmalar yapması davranışına ilişkin beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.

24. maddedeki “Planlarımın müfredat programlarına uygunluğuna bakması” davranışını öğretmenlerin çoğunluğunun (%76,6) istemesi, zaten planların müfredat programı doğrultusunda yapıldığının ve bu uygulamanın öğretmenlerce doğru bulunduğunun bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,23$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, müfettişlerin planların müfredat programlarına uygunluğuna bakması davranışına ilişkin öğretmen beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğu görülmektedir.

25. maddedeki “Planları gün gün sayarak kontrol etmesi” davranışını öğretmenlerin az bir kısmının (%32,8) müfettişlerden beklemesinin nedeni olarak, öğretmenlerin planların gün gün sayılmasından rahatsız oldukları, bunun kendilerine güvenmemek anlamına geldiği şeklinde yorumlanabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}= 2,73$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “bazen” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, müfettişlerin planları gün gün sayarak kontrol etmesi davranışına ilişkin öğretmen beklentilerinin “bazen” düzeyinde olduğu görülmektedir.

26. maddedeki “Planlardan en az birini ayrıntılarıyla incelemesi” davranışını öğretmenlerin çoğunluğunun (%56,7) müfettişlerden beklemelerinin nedeni olarak, planları günü gününe ve tam olarak yaptıklarının, ayrıntılı bir incelemeden rahatsızlık duymayacaklarının bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=3,64$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “sık sık” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, müfettişlerin planlardan en az birini ayrıntılarıyla incelemesi davranışına ilişkin öğretmen beklentilerinin “sık sık” düzeyinde olduğu görülmektedir.

27. madde “Öğretmenlerce fikirlerine ihtiyaç duyulan ve kaynak kişi davranışı göstermesi” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğunun (%87,3) müfettişlerden bu davranışı göstermelerini beklemeleri, müfettişlerin asıl görevinin rehber ve kaynak kişi olması gerektiğinin bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,51$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, müfettişlerin öğretmenlerce fikirlerine ihtiyaç duyulan ve kaynak kişi davranışı

göstermesi davranışına ilişkin öğretmen beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğu görülmektedir.

28. maddedeki “Öğretmenlerin başarılı çalışmalarını desteklemesi” davranışını öğretmenlerin çoğunluğunun (%91,7) müfettişlerden beklediği tespit edilmiştir.Yapılan bir çalışmanın görülmesi, fark edilmesi, çalışmayı yapan kişinin motivasyonu için çok önemlidir diyebiliriz.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,70$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, müfettişlerin öğretmenlerin başarılı çalışmalarını desteklemesi davranışına ilişkin öğretmen beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğu görülmektedir.

29. madde “Öğretmenden gelecek yeni bilgi, düşünce ve uygulamalara açık olması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğunun (%91,5), müfettişlerin öğretmenden gelecek yeni bilgi, düşünce ve uygulamalara açık olmasını beklemeleri, öğretmenlerin de eğitime ve müfettişlere katkılarının olabileceğinin ve bu davranışın ihmal edilmemesi gerektiğinin bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,66$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, müfettişlerin öğretmenden gelecek yeni bilgi, düşünce ve uygulamalara açık olması davranışına ilişkin öğretmen beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğu görülmektedir.

30. madde “Başarıyı değerlendirmede okulun olanaklarını dikkate alması” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğunun (%90,2), müfettişlerin başarıyı değerlendirirken okulun olanaklarını dikkate almasını beklemeleri, okulun imkanlarının eğitim öğretim faaliyetlerinde çok önemli bir yere sahip olduğunun ve mutlaka dikkate alınması gerektiğinin bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,66$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin başarıyı değerlendirmede okulun olanaklarını dikkate

alması davranışına ilişkin beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.

31. maddedeki “Öğretmenlerin düşüncelerini özgürce ifade etmelerine olanak tanınması” davranışını öğretmenlerin çoğunluğunun (%91,1) müfettişlerden bekleme, denetim etkinliğinin tek taraflı olmaması, öğretmenlerin de aktif katılımının olması gerektiğinin bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,67$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, müfettişlerin öğretmenlerin düşüncelerini özgürce ifade etmelerine olanak tanınması davranışına ilişkin öğretmen beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğu görülmektedir.

32. maddedeki “Tutum ve davranışlarıyla öğretmeni rahatlatması” davranışını öğretmenlerin çoğunluğunun (%91,7) bekliyor olması, öğretmenlerin verimli olabilmeleri için rahatlatılmış olmaları gerektiği, tedirgin olan bir öğretmenin etkisinin zayıflayacağı ve şevkinin kırılacağı şeklinde yorumlanabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,69$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin tutum ve davranışlarıyla öğretmeni rahatlatması davranışına ilişkin beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.

33. madde “Öğretmeni objektif ölçütlere göre değerlendirmesi” şeklinde ifade edilmişti. Öğretmenlerin çoğunluğunun (%91,6), müfettişlerin objektif ölçütlere göre değerlendirme yapmasını istemeleri, denetimde nelerden sorumlu olacaklarının önceden bildirilmesi ve herkesten aynı şeylerin istenmesi, değerlendirmenin öğretmenin gözü önünde açıkça yapılması gerektiğinin bir göstergesi olabilir.

Aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen görüşlerinin bu madde de $\bar{X}=4,73$ olduğu görülmektedir. Bu değer ise “her zaman” derecesindeki kategoriye girmektedir. Aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, müfettişlerin öğretmeni objektif ölçütlere göre değerlendirmesi davranışına ilişkin öğretmen beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğu görülmektedir.

Genel aritmetik ortalama açısından incelendiğinde, öğretmen beklentilerinin $\bar{X}=4,40$ olduğu görülmektedir. Genel aritmetik ortalamaya bakarak değerlendirildiğinde, öğretmenler müfettişlerin denetim davranışlarına ilişkin beklentilerinin “her zaman” düzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.

4.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt problemi “İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin beklentileri, onların;

a) Cinsiyetlerine,

b) Kıdemlerine,

c) Branşlarına göre farklılık göstermekte midir?” olarak belirlenmişti. Bu alt problemin bulgularını elde etmek için t testi ve varyans analizi uygulanmıştır.

4.4.1. Cinsiyet değişkeni

İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin beklentilerinin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması Tablo 4.7’ de verilmiştir.

Tablo 4.7. İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin beklentilerinin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Kadın	296	145,3007	19,8631	-0,175	.861
Erkek	308	145,5747	18,5066		

p>.05

Tablo 4.7’de görüldüğü gibi, ilköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin beklenti dereceleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık (p=.861) bulunmamıştır. Başka bir ifade ile, ilköğretim okullarında ankette belirtilen tüm denetim davranışları, kadın ve erkek öğretmenler tarafından benzer şekilde beklentiye sahiptir. İster kadın olsun,

ister erkek olsun, tüm öğretmenlerin, ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin beklentileri arasında anlamlı bir fark yoktur.

4.4.2. Kıdem değişkeni

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kıdemlerine göre istatistiksel dağılımları Tablo 4.8' de verilmiştir.

Tablo 4.8. Öğretmenlerin kıdemlerine göre istatistiksel dağılımları

Gruplar	N	$\bar{X}$	Ss
1-5 yıl	45	148,6000	14,6076
6-10 yıl	71	145,0704	19,5107
11-15 yıl	81	143,0988	21,4433
16 yıl ve üstü	407	145,6216	19,0804
Toplam	604	145,4404	19,1679

Öğretmenlerin ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin beklentileri ile kıdem değişkeni arasındaki fark Tablo 4.9' da verilmiştir.

Tablo 4.9. Öğretmenlerin ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin beklentileri ile kıdem değişkeni arasındaki fark

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	916,467	3	305,489	0,831	.477
Gruplar İçi	220630,39	600	367,717		
Toplam	221546,85	603			

$p > .05$

Tablo 4.9' da görüldüğü gibi, ilköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin beklenti dereceleri ile kıdem değişkeni arasında anlamlı bir farklılık ($p=0,477$) bulunmamıştır. Kıdemi ne olursa olsun, ilköğretimde çalışan öğretmenler ankette yer alan denetim davranışları konusunda benzer beklentiye sahiptirler. Yani mesleğe yeni başlamanın heyecanı içinde olan öğretmenlerin ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin duyarlı oldukları, diğer taraftan da yılların getirdiği deneyimle tecrübe kazanan öğretmenlerin de duyarlılıklarını kaybetmedikleri şeklinde yorumlanabilir.

4.4.3. Branş değişkeni

İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin beklentilerinin branş değişkenine göre karşılaştırılması Tablo 4.10' da verilmiştir.

Tablo 4.10. İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin beklentilerinin branş değişkenine göre karşılaştırılması

Branş	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Sınıf	304	144,9934	19,2734	-0,577	.564
Branş	300	145,8933	19,0818		

$p > .05$

Tablo 4.10' da görüldüğü gibi, ilköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin beklenti dereceleri ile branş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık ($p=0,564$) bulunmamıştır. Başka bir ifade ile, ilköğretim okullarında ankette belirtilen tüm denetim davranışları, sınıf ve branş öğretmenleri tarafından benzer şekilde beklentiye sahiptir. İster sınıf öğretmeni olsun, ister branş öğretmeni olsun tüm öğretmenlerin, ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin beklentileri arasında anlamlı bir fark yoktur.

4.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın beşinci alt problemi “İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” olarak belirlenmişti.

İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentilerinin farklılığı Tablo 4.11' de verilmiştir.

Tablo 4.11. İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentilerinin farklılığı

	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Toplam Algı	604	90,9917	23,4586	603	-42,634	.000*
Toplam Beklenti	604	145,4404	19,1679			

*p>.05

İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentileri arasındaki farkın anlamlılığı için hesaplanan ‘t’ testi sonucu -42,634 çıkmıştır. Ortaya çıkan bu fark p>,05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu farkın hangi maddelerde olduğu ekler kısmında (Ek-3) verilmiştir. İlköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentileri arasında anlamlı bir farklılık vardır. Öğretmenlerin ilköğretim müfettişlerinin denetim sürecinde göstermiş oldukları denetim davranışlarına ilişkin algı düzeyleri düşük çıkarken, aynı davranışlara ilişkin beklenti düzeyleri yüksek çıkmıştır. Denetim davranışlarının etkili ve verimli olabilmesi için bu algı ve beklentiler arasındaki farkın azaltılması, müfettişlerin öğretmen beklentilerine uygun davranması gerektiği düşünülebilir.

Özbek’in (1997) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin ders teftişi etkinliklerinde müfettişlerden beklentileri ile bu beklentilerin gerçekleşme düzeyleri arasında büyük fark olduğu görülmüştür. Araştırmada beklentilerinin gerçekleşme düzeylerinin ortalamasının az, beklenti düzeylerinin ortalamasının yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, öncelikle ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentilerine ilişkin elde edilen bulgular ışığında varılan sonuçlar, daha sonra da konuya ilişkin önerilere yer verilmiştir.

Sonuç

1. İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algılarına ilişkin cevapların aritmetik ortalaması sonucu elde edilen puanlara göre ankette yer alan denetim davranışları ‘bazen’ düzeyinde gerçekleşmiş, buna karşılık öğretmen beklentilerinin aritmetik ortalaması sonucu ise ‘her zaman’ düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğretmenler üzerinde müfettişlerin denetim davranışlarını uygulama düzeyleri rahatsızlık uyandırırken, aynı denetim davranışlarına ilişkin öğretmenler, müfettişlerden yüksek düzeyde gerçekleşme beklemektedirler sonucuna varılmıştır.
2. İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentilerine ilişkin cinsiyet, mesleki kıdem ve branş değişkenleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.
3. İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin algı ve beklentileri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Denetim davranışlarına ilişkin öğretmenlerin beklenti düzeyleri gerçekleşme (algı) düzeyinden yüksektir. İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmen beklentilerinin karşılanmamasının huzursuzluk nedeni olacağı ve denetim etkinliklerinin niteliğini olumsuz etkileyeceği sonucuna varılmıştır.
4. Denetim alt sisteminde, algılanan ile beklenen denetim davranışları arasında büyük fark vardır. Denetim sisteminin sağlıklı yürümediği ve öğretmen beklentilerini müfettişlerin yerine getiremediği görülmüştür.

Öneriler

Yapılan araştırma sonucuna göre geliştirilen uygulamaya ve araştırmaya yönelik öneriler aşağıda verilmektedir.

Uygulamaya ilişkin öneriler

1. Müfettişler, etkili bir denetim için öğretmenlerin beklentilerini bilmeli ve denetim etkinliklerinde bu beklentileri göz önünde bulundurmalıdır.
2. Denetim sırasında müfettişler, insan ilişkilerine dayalı etki gücünü ön plana çıkararak, bürokratik havayı, denetledikleri öğretmene hissettirmemelidir.
3. Etkili denetim etkinliği için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından müfettişlere hizmet içi eğitim programları düzenlenmeli ve denetimin teknik yanından çok sosyal yanına ağırlık veren programlara yer verilmelidir.
4. Müfettişlerin denetim etkinlikleri konusunda öğretmenlerin de bilgilendirilmeleri gerekmektedir.
5. İlköğretim müfettişlerinin seçimi ve yetiştirilmesinde, mevzuat bilgisinin yanında insan ilişkilerindeki becerileri konularına daha fazla önem verilmelidir.

Araştırmaya ilişkin öneriler

1. Müfettiş algılarına göre denetim etkinliklerinde öğretmen davranışları ayrı bir araştırma konusu olarak ele alınabilir.
2. İlköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmen beklentilerinin karşılanmamasının huzursuzluk nedeni olacağı göz önüne alındığında, denetim davranışlarında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri araştırılabilir.
3. Devlet okullarında olduğu gibi özel okullarda da ilköğretim müfettişlerinin denetim davranışlarına ilişkin öğretmen algıları belirlenebilir ve devlet

okullarıyla karşılaştırmasını kapsayan bir araştırma yapılması önerilmektedir.

4. Bu araştırmada, müfettiş davranışlarına ilişkin olarak yalnızca öğretmenlerin görüşleri belirlenmiştir. Benzer konuda okul yöneticilerinin de görüşlerini ortaya koyan bir çalışmanın yapılmasının faydalı olacağı düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

- Atkinson, R.L. vd, (1995). *Psikolojiye Giriş II*, Çev.Kemal Atakay, vd. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Aydın, M. (2000).*Çağdaş Eğitim Denetimi*, Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- Başar, H. (2000). *Eğitim Denetçisi*, Ankara: Pegem Yayınları.
- Başaran İ.E. (1985). Eğitimde İşgören Değerlemesi, *Eğitim Yönetiminde Denetleme ve Değerlendirme Sempozyumu*,Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Bursalıoğlu, Z. (1999). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*, Ankara: Pegem Yayınları.
- Çetinkaya, A. N. vd, (2002). *Müfredat Laboratuar Okulları Modeli*, Ankara:MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı Yayınları.
- Demir, M. (2000). *İlköğretim Müfettişlerinin Görev Boyutundaki Yeterliliklerine İlişkin Olarak İlköğretim Okulu Yönetici ve Öğretmenlerinin Algı Düzeyleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Demirel, Ö.(1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Usem Yayınları.
- Fidan, N. (1995). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, Ankara: Alkım Yayınları.
- Gökçe, F. (1994). *Bağımsız Ortaokullar İle İlköğretim Okulları İkinci Kademesinde Denetim Amaçlarının Gerçekleşmesi ve Denetim İlkelerine Uyulması Konusunda Denetçi ve Öğretmen Görüşleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gökyer, N. (1997). *İlköğretim Okulları II. Kademe Öğretmenlerinin İlköğretim Müfettişlerinin Yeterlik Alanlarına İlişkin Algıları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hesapçioğlu, M. (1994). *İnsan Kaynaklarının Yönetimi ve Ekonomisi*,İstanbul:Beta Basın Yayın Dağıtım A.Ş.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni İnsan Ve İnsanlar*,İstanbul: Evrim Yayınları.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel yayın Dağıtım.

- Karasar, N. (1998). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*, Ankara: Nobel yayın Dağıtım.
- Karakaya, Ş. Ö. (2001). *Denetimde Öğretmenlerin Geliştirilmesine Yönelik İnsan İlişkileri Davranışları Konusunda Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Kale, M. (1995) *İlköğretimde Müfettiş Yönetici ve Öğretmen Etkileşiminin Eğitime Etkileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Keskinkılıç, K.(1997). *İlköğretim Müfettişlerinin Denetimdeki Kişilik Özelliklerine Uygun Davranışları ve Öğretmenlerin Onlardan Bekledikleri Davranışlar*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Köklü, M. (1996).*Etkili Denetim*,Ankara: Eğitim Yönetimi Dergisi, Yıl:2 Sayı: 2
- Kurnaz, Ö. (2002). *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin İlköğretim Müfettişlerinin Yöneticilik, Liderlik, Rehberlik ve Öğreticilik Yeterlilikleri Konusundaki Görüşleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kulular, H. (1992). *Müfettişlerde Varolan Kişisel Özellikler ve Olması Gereken Kişisel Özelliklerin Yöneticiler ve Öğretmenler Tarafından Betimlenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Marks J.R., Stoops E.,Stoops J.K.(1985). *Handbook Of Educational Supervision A Guide For The Practitioner*.London: Allyn And Bacon Inc.
- MEB, (2000).*Tebliğler Dergisi Sayı:2508*, İstanbul.
- MEB Teftiş Kurulu (2004).*Ortaöğretimde Denetim ve Performans Değerlendirme Esasları*, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (12.11.2004). Teftiş Kurulu Başkanlığı. Teftişin Tarihi Gelişimi, <http://www.meb.gov.tr> (12.11.2004, Saat:13:30).
- Özbek, O. (1997).*Öğretmenlerin Ders Teftiş Etkinliklerinde Müfettişlerden Beklentileri ve Bu Beklentilerin Müfettişlerce Gerçekleştirilme Düzeyleri (Niğde İli Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Pekşen, Ali E. (1996). *İlköğretim Birinci Kademe Öğretmenlerinin Teftiş Olayını Algulamaları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sağlamer, E. (1985).*Eğitimde Teftiş ve Teknikleri*, Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Taymaz, H. (1982).*Teftiş, Kavramlar, İlkeler, Yöntemler*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Sevinç Matbaası.
- Taymaz, H. (1985). Öğrenci Hizmetlerinin Değerlendirilmesi, *Eğitim Yönetiminde Denetleme ve Değerlendirme Sempozyumu*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Tülü, H. (1998). *Okul öncesi Eğitimi öğretmenlerinin İlköğretim Müfettişlerinin Yeterlik Alanlarını Algılama Düzeyleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uludüz, S.(1996). *İlköğretim Kurumlarında Sınıf İçi Etkinliklerin Denetiminde Müfettiş Davranışları*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Wiles K. (1966). *Supervision For Beter Schools*. Englewod Cliffs N.J.: Prentice-Hall Inc.

EKLER

- Ek 1: Anketin Uygulanmasına İlişkin Milli Eğitim Müdürlüğünden Alınan İzin Belgeleri
- Ek 2: İlköğretim Müfettişlerinin Denetim Davranışlarına İlişkin Öğretmen Algı ve Beklentileri Veri Toplama Anketi
- Ek 3: İlköğretim Müfettişlerinin Denetim Davranışlarına İlişkin Öğretmen Algı ve Beklentilerinin karşılaştırılması.

EK-1A

T.C.
DENİZLİ VALİLİĞİ İİ Milli Eğitim Müdürlüğü

24 ARALIK 2004

Sayı : B.08.4.MEM.4.20.00.09.311/ 40110
Konu : Anket Uygulaması

Sayın : Erkan KAVAS

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi.

İlgi: Müdürlüğümüze vermiş olduğunuz 22/12/2004 tarihli dilekçeniz.

İlgi dilekçeniz gereği, Valilik Makamının 23/12/2004 tarih ve 39962 sayılı Onay örneği ilişikte gönderilmiş olup, anket sonuçlarından Müdürlüğümüze bilgi verilmesini önemle rica ederim.

M. Uğur BORAN
Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER:

1- Onay Örneği (1 adet)

EK-1B

T.C.
DENİZLİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

23 ARALIK 2004

Sayı : B.08.4.MEM.4.20.00.09.010/
Konu : Anket Onayı

39962

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Ana Bilim dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Erkan KAVAS'ın 22/12/2004 tarihli dilekçesi.

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Erkan KAVAS, Müdürlüğümüze bağlı Merkez İlköğretim okulu Öğretmenlerine "**İlköğretim Müfettişlerinin Denetim Davranışlarına ilişkin Öğretmenlerin Algı ve Beklentileri**" hakkında anket çalışması yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde OLUR' larınıza arz ederim.

Mehmet KIVRAK
Müdür Yardımcısı
Müdür Vekili

OLUR
22 /12/2004

İsmail DEMİRHAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER :
1-İlgi Yazı (1 Sayfa)
2-Anket Formu(1 Sayfa)

DAĞITIM:
-Merkez İÖO Müdürlüklerine .

Not : Verilen cevaplarda yazımın tarihi ve sayısı belirtilmelidir.

EK-2

İLKÖĞRETİM MÜFETTİŞLERİNİN DENETİM DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN ALGI VE BEKLENTİLERİ VERİ TOPLAMA ANKETİ

Sayın Meslektaşım,

Bu anket ilköğretim müfettişlerinin denetim sırasında sergilemiş oldukları davranışlar ve bu davranışlara ilişkin öğretmenlerin beklentilerinin belirlenmesi amacıyla yönelik olarak yapılan bilimsel araştırmaya veri toplamak için hazırlanmıştır.

Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm anketi dolduracaklarla ilgili kişisel bilgileri, ikinci bölüm ise müfettişlerin denetim sırasında sergiledikleri davranışları içermektedir.

Ankete vereceğiniz cevaplar araştırma amacı dışında hiçbir şekilde kullanılmayacaktır. Bu nedenle, ankete isim ya da kimlik belirten herhangi bir ibarenin yazılmasına gerek yoktur.

Anketi cevaplandırırken geçirdiğiniz en son denetimdeki denetmen davranışlarını dikkate alarak, her maddeyi oluşturan davranışın önce gerçekleşme (algı) düzeyini, sonra da beklenti düzeyini işaretleyiniz. Anketi cevaplandırmanız için her sorunun karşısına Hiçbir Zaman (1), Nadiren (2), Bazen (3), Sık Sık (4) Her Zaman (5) olmak üzere derecelendirme ölçeği konulmuştur. Kararınızı ilgili madde karşısındaki derecelendirme ölçeği seçeneklerinden uygun olanının içine 'X' işareti koyarak belirtiniz

Araştırmanın amacına ulaşması için anket maddelerinin tümünün eksiksiz bir biçimde cevaplandırılması büyük önem taşımaktadır.

Ayracağınız değerli zaman için teşekkür ederim.

Erkan KAVAS

Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

BÖLÜM I

Durumunuza uyan yanıtların yanına (X) işareti koyunuz.

1. Cinsiyetiniz:

a) Kadın ( )   b) Erkek ( )

2. Mesleki Kıdeminiz:

a) 1 - 5 Yıl ( )   b) 6-10 Yıl ( )

c) 11 -15 Yıl ( )   d) 16 Yıl ve üstü ( )

3. Branşınız:

a) Sınıf Öğretmeni ( )   b) Branş Öğretmeni ( )

EK-3

İlköğretim Müfettişlerinin Denetim Davranışlarına İlişkin Öğretmenlerin Algı ve Beklentileri

Maddeler	Algı		Beklenti		t	p
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss		
M1. Öğretmenler üzerinde yetkiden önce, etkiyi (ikna etme) kullanması.	2,53	1,16	4,36	1,07	-26,969	.000
M2. Öğretmenler hakkında önyargısız davranması.	2,86	1,09	4,53	1,04	-26,797	.000
M3. Soruşturma açma yetkisini denetim sırasında hissettirmemesi.	2,92	1,29	3,79	1,63	-10,701	.000
M4. Sorunlar karşısında uygulanabilir çözümler önermesi.	2,92	1,09	4,48	0,90	-27,267	.000
M5. Öğretmenlere arkadaşa davranması.	2,65	1,10	4,52	0,91	-32,152	.000
M6. Öğretmenlerin çalışmalarına moral destek vermesi.	2,57	1,11	4,60	0,84	-36,036	.000
M7. Denetim için sınıfa girmeden önce öğretmenle görüşmesi.	2,27	1,31	4,48	0,92	-33,263	.000
M8. Derslere öğretmenle birlikte girmesi.	2,40	1,26	4,28	1,11	-27,214	.000
M9. Sınıfa girdiklerinde öğrencilere kendilerini tanıtmaları.	3,14	1,33	4,65	0,85	-24,094	.000
M10. Denetim sırasında izlediği derste öğretmeni endişelendirecek şekilde not almaması.	2,95	1,21	3,91	1,53	-11,710	.000
M11. Dersten öğretmenle birlikte çıkması.	3,42	1,24	4,39	0,97	-16,088	.000
M12. Öğretmenleri sorumluluk almaya teşvik etmesi.	3,20	1,21	4,41	0,95	-19,987	.000
M13. Denetim sırasında sınıfın bir üyesi gibi davranması.	2,31	1,22	4,59	0,84	-37,952	.000
M14. Eleştirilerinde yapıcı davranması.	2,67	1,14	4,69	0,74	-40,115	.000
M15. Denetim sırasında örnek ders işlemesi.	1,87	1,14	4,22	1,13	-35,299	.000
M16. Öğretmenlerle karşılıklı güvene dayalı bir ilişki kurması.	2,43	1,11	4,61	0,81	-38,515	.000
M17. Öğretmenlerin kişiliğine ve onuruna saygı göstermesi.	3,04	1,17	4,75	0,69	-30,782	.000
M18. Öğretmenlerin emeğine saygı göstermesi.	2,80	1,17	4,74	0,73	-34,466	.000
M19. Meslekî saygınlığına uygun hareket ederek örnek olması.	2,91	1,13	4,72	0,70	-33,589	.000
M20. Öğrencilerinin önünde öğretmeni eleştirmemesi.	2,86	1,29	3,91	1,64	-13,690	.000
M21. Öğretmenlere yeni mesleki yayınları tanıtmaları.	2,34	1,22	4,50	0,89	-34,826	.000
M22. Öğretim yöntem ve tekniklerindeki gelişmeleri tanıtmaları.	2,52	1,18	4,54	0,83	-34,375	.000
M23. Eğitim-öğretimde verimliliği artırmak için araştırmalar yapması.	2,52	1,23	4,56	0,80	-32,794	.000
M24. Planlarının müfredat programlarına uygunluğuna bakması.	3,93	1,15	4,23	1,06	-5,139	.000
M25. Planları gün gün sayarak kontrol etmesi.	3,06	1,24	2,73	1,52	4,771	.000
M26. Planlardan en az birini ayrıntılarıyla incelemesi.	3,80	1,14	3,64	1,35	2,470	.014
M27. Öğretmenlerce fikirlerine ihtiyaç duyulan ve kaynak kişi davranışı göstermesi.	2,49	1,18	4,51	0,85	-32,753	.000
M28. Öğretmenlerin başarılı çalışmalarını desteklemesi.	2,80	1,18	4,70	0,73	-33,017	.000
M29. Öğretmenlerden gelecek yeni bilgi, düşünce ve uygulamalara açık olması.	2,55	1,22	4,66	0,78	-35,325	.000
M30. Başarıyı değerlendirmede okulun olanaklarını dikkate alması.	2,64	1,20	4,66	0,78	-34,263	.000
M31. Öğretmenlerin düşüncelerini özgürce ifade etmelerine olanak tanıması.	2,51	1,18	4,67	0,78	-35,645	.000
M32. Tutum ve davranışlarıyla öğretmeni rahatlatması.	2,51	1,09	4,69	0,76	-39,614	.000
M33. Öğretmeni objektif ölçütlere göre değerlendirmesi.	2,60	1,20	4,73	0,76	-35,592	.000

ÖZGEÇMİŞ

- Adı, Soyadı** : Erkan KAVAS
- Ana Adı** : Naciye
- Baba Adı** : Mustafa
- Doğum Yeri ve Tarihi** : Çal, 24.05.1973
- Lisans Eğitimi ve Mezuniyet Tarihi** :Yıldız Teknik Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Eğitim Programları ve Öğretimi
Anabilim Dalı-1997
- Çalıştığı Yer ve Adresi** : 19 Mayıs İlköğretim Okulu
Denizli-Merkez
- Bildiği Yabancı Dil** : İngilizce